

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

Dirudi panpiña...

Euskalerriko amona bat



[«Aida» argazkia]

Ona emen Gorritiko amona Pantxika. Nafarroan, Euskalerrri guzian bezala, amona asko dago, nahiz eta panpiñak irudi, Erria jasotzeko benetako indarra eman dezaigutenak. Zenbat etxekoandre jator, euskaldun, ke-mentsu! Euren seme-alaba ta illobei euskeraz egiten, zuzentasunean jo- katzen erakusten dietenak. Gorritiko erriaren berri 11-gn. orrialdean ikus. Bitartean, euskal amona guziet Jean Barbier-ek egin eta Mikel Laboak zabaldu duan «Amonatxo» abestiaren itzak eskeintzen dizkiegu.

Ollarra kukurruka etxean da azi dagoneko amatxo otoitzez Jaunari; bi eskuak ikaran so gurutzeari: Jaunak beira dezaion egun berriari!

Igandetan ederrik, iduri panpiña, ziñez esan liteke: «Orra Erregia». Begiak irriz dago, orobat ezpainak: Oi zer atso pollita, Jainkoak egiña!

Intxaur, piko, gaztaiñak, zerate aunditu, zuen landatzailea da aldiz xahartu; ainitz negetako elurra gelditu, eta ille urdiñak zaizkio txuritu.

Atso ziñez pollita da gure amatxo xahar izanagatik, ez oraindik ttonito; diruz baldin bad'ere pixka bat po- [bretxo, umoronez bederen dago aberastto.

Agur, amona, agur, agur ene aurra bidean orokari biotzez agurra; amatxo geldi geldi eztadien lerra tapa tapa badoa zendrari behera.

Errira eldu eta gona du astintzen zapatar ere autsa bere eskuz an- [tzen; Txanotxua burutik laster beittitzen eta isil isilik elizan da sartzen...

LOIOLAKO

—Gure esker ona—

Igaz eta leenengo aldiz, Donostiako Apaiztegia izen zen. Aurten, aldiz, Liolako Etxe Nagusian. Abuztuaren 2'tik 14'era.

Loiolako Etxe Nagusian eta inguruko Ostatu eta Moja-Etxeetan zutelarik ostatu osoa bai ikasleak bai irakasleak.

Kursilloaren akademiku tokia ere Loiolako Etxe Nagusian.

Esker milla, Aita Bergara, kursilloa ongi irten dedin, ainbeste aalegindu zeralako!

Esker milla, Aita Velaz, orduan Loiolako Buruzagi ziñen orri, ain esku biguñez eta asko gauza ez ain egokiak «ez ikusiaz bezala» jokatuz dutilako! Esker milla, batipat, Aita Oñate, leenengo aldiz agian Loiolako historian, 150-en bat endereñorentzat estatua, or bertan. Etxe Nagusian, prestatzeko erraztasunak eman zenituelako!

Inguruko Ostatu eta Moja-Etxeetako buruzagiei ere berdin.

Poz-erakutsiak emanaz joan ziren Kataluñako irakasleak, ongi dakigunez bai guk ala nola ikasleak.

Izan ere, nun arkitu leku egokiagorik?

Nun pake ederragorik? Nun barkadade maitagarriagorik, ikasleen adimena beregana bildurik zuku alik obena kursilloari kentzeko?

—Kursilloari buruzko zenbait xeetasun—

Leku eta denbora berean, bi kursillo edo ikastaro izan ziren.

BATASUNA BEHAR MITXELENAREN HITZALDIAK

Duela bi hilabete Mitxelena jaunak Mundaiz-en hitzaldi saio bat eman zigun Linguistikari buruz. Haren jardunak entzun zituen jendea aserik ez baina lehen baino egarriagotarik atera zen. Labur iritzi zien. Etoritzeko egokierarik ez eta entzun gabe jende asko gelditu zela ere ba dakigu. Egurdiartean izan ziren eta garai horretan pozik entzungo zituzkean jende asko lanean ari.

Lehenengo haitara etorri zirenei eta ez zirenei, gogo duten guztiei, aukera berria eskaini nahi izan diegu, beste hitzaldi saio bat antolatuz. Haiek izan ziren baino garai hobean izando dira hauek: arratsaldeko zazpitan, hil honen 25, 26, 28, 29 eta 30-ean. Euskeraz, gainera, gaia ere zeharo euskerari bait dagoka: hots.

EUSKERAREN BATASUNA.

Eguno egunean honenbeste su eta gar bizten ari den gaia delarik, entzuleak erruz izango dituelakoan gaude. Horra zergatik hartu ditugun bi erabaki hauek: 1. Tokia aldatu eta Mundaiz-en izan ordez, Donostiako Apeztegia (Paseo de Heriz) izango dira. Hango aretoa ere, nahiz eta handi samarra izan, beldur gara ez ote den goraino beteko eta lagun bat baino gehiago sartzeko gogoz atarian geldituko. 2. Sarreran txartela eskatuko dugu egunero. Horregatik hitzaldi hauek entzun nahi dituenak Mundaiz-en matrikulatu eta matrikulatzean txartela eskuratuko du.

Matrikulatzeko epea hil honen 14-etik 25 arte izango da. Kostatu, 250 peseta kostatuko da. Egunero ordu ta erdiko jarduna egingo du Mitxelena jaunak; ondoren ordu erdiko elkar hizketa eta galdeerantzunak.

Patxi Altunak s. j.

NON ZER

- MAURIAC
Larresorok ... 3 garrenean
- BILDURRA
Baztarrikak ... 3 garrenean
- EUSKALERRIA ETA IRUGARREN
MUNDUA
Mikel Ugaldek ... 4 garrenean
- KIROLAK ... 10 garrenean
- GURE AMA LURRA: GORRITI
Latxagak ... 11 garrenean
- KOLDO MITXELENA IZKUNTZALARIA
Martin Ugaldek ... 12 garrenean

KURSILLOAREN BERRI

1.º gradukoa bat edo asierakoa, parbulista berriak prestatzeko.

2.º gradukoa bestea, au da, igaz egin zen kursilloaren jarraipena.

Baiña jarraipena esatean jarraipena esan nai dugu bai atzera bai aurrera begiratuaz. Kursilloa amaitzean ofizialki esan zen bezala, udako kursillo auek jarraituko dute beste bi edo iru urtetan; alako organiku programa baten jabe egin ditezten andereñoak.

Ba dator, bai, erreka laster eta garbi baten gisa, Loiolako mendi artetik aberastasun bikaina Euskal Erriko Parbularioetara!

Kursilloaren Buruzagi, akademiku alderdiei dagokionez, igaz bezala, On Erramun Fuster Rabés izan zen, irakasle arras ezaguna Kataluñan eta andik kanpora ere bai. Beste asko irakasle etorri ziren lurralde aietatik F. Rabés'en bidez eta berak autatuak.

Egunero 10-en bat ordu edo lane-rako.

Kursilloa «ofizialki» egin zuten andereñoek Agiri bat eman zitzaizen bere eskuetan eta euskeraz idatzia.

Aurtengo Kursillo onek, zorionez, izan zuan alako Euskal Erri osoaren ordezkaritza bat.

Eskualde guztietako andereñoak izan ziren, mugaz beste aldekoak zenbait, Arabatik sail bat, Bizkaitik erruz, Gipuzkokoa geienak. Nafarroatik nolaz ez?

Luzaroago elkarrekin egonaz, baldintza arunt egokiak euskeraren batasuna sortzeko.

Alde guztietako euskal doinu eta musikak entzuten ziren antxe.

Euskal kulturaren gain eta bikaiñak ere izan zuan parte aski nagusia Ikastaro aipatuaren programan, aurtan eta leenengo aldiz.

Zenbait irakasle ikasiak gai oiek azalduz ain egoki eta ederto.

260 edo ikasle bi ikastaroetan.

Jarraipeneoak naiko geiago bes-teak baiño.

—Ene kezka nagusi bat—

Leen eta egun, ene kezka nagusia euskal Parbularioak dira. Berri- ro esango dut. Ene kezka Ikastola- rekiko zearo bildua eta mindua dago.

Ezikerako Lege Berria martxan dago. Geroari begira zer? Beste- rik ez dago denok elkarrekin eta buruz lan egin baiño, zirkilkeriak al- de batera utzia. Beldur naiz eta lo ezin egin arteraño zer gerta lite- kean Zentro auekin pentsatuaz eto- rriko diren denboretan.

Galdera bat egin oi diot asko al- diz nere buruari, ea gure «Kateke- sis eta aurren kultura» deritzaten zentroak alako «arkeologiku irakas- kintzaren arri batzuen gisa» ez ote diren geldituko Euskal Erria urra-

tzen dijoan ofizial kulturako bide- etan.

Prehistoriku ikastolen gisa.

Une ontan bertan, nere ustez eta leenengo urratsak emanak ditugu. Ikastolak alako «boom» izugarri bat ematera dijoaz.

Goraldi aundi bat esan nai dut.

Laster etorriko, diren illek izen- go dira testigu edo lekuko.

—Noiz edo noiz artu bearrezko neu- rria ere artua izen zen Loiolan.

Nik nere gogoz eta oldez gogor- keriar gorrotoa diot.

Baiña, noiz edo noiz, itsas on- tzia alde batera makurtu ez dedin, esku sendoa bearrezkoa da.

38-ren bat andereñoek edo etzu- ten nai izan matrikula ordaindu, arrazoa aurrez jarririk, alegia, or- ganizazioak eman bear ziela ande- reño guztiei kontu zenbait diru bil- du zen matrikula iturritik eta zer- tara zijoa diru ura.

Erantzuleen aldetik onelako «pre- siorik» etzan ontzat eman inolaz ere.

Andereño aipatuek kursilloa egin zuten, matrikularik ordaindu gabe, noski.

Baiña bere buruen kalteteko or- dea. Areago, beste andereñoen kon- tura egin zuten ikastaroa egin ere.

Agian ori da gaurko zuzena eta justizia.

Ori adiskidetasuna. Ori egiazko demokrazia.

Beraz, naiz eta kursilloa egin, erantzuleak onelako erabakia artze- ra beartu ziren, naiz eta miñak biotza urratu, alegia, matrikula or- daindu etzuten andereñoek kursilloa egindako Agiria ez ematea.

Inungo etxean ez dago sarterik atetik ez bada. Leioak ez dira etxean sartzeko prestatuak, argiari eta al- reari sarrera emateko baizik.

Aipatutako andereñoen zerrenda zeatza eskuetan daukagu.

Puntu onetaz, laster, emango zaie Ikastoletako Guraso-Batzordei berri eta xeetasun osoak, idatziz.

Sartu gera, sartu geranez, «de- finizioko» garaietan, garaia zanez.

«Diplomazi ezti eta gozoko» den- borak igaro ziren.

Ba dute gurasoak asko edo zen- bait andereñoekin zertaz kezkatua!

Baiña poz bat ere ba dugu. Loiola- ko kursilloaren ondorioa. Asko an- dereño, geien geienak, langilleak, ekilibrio onekoak, amatasun jato- rrez jantziak, urre garbia. Gure Ikastolen argia eta itxaropena.

4-IX-1970
JOSE LASA

BERTSO BERRIAK NERE BORDATXOTIK

EZKONBERRI BATZURI
KONTSEJUAK

— 1 —

Andutz azpiko babes goxoa
zeguan zure etxia,
antxe zeunden zu krabeliña bat
ostrotxuekin jantzia.
Pareja gazte maitagarria,
gaur da zuen ezkontzia,
opa dizutet urte askuan
zorionez bizitzia.

— 2 —

Zuen ezkontza izandua da
gaur Itziar'ko elizan,
zeru erdian ez geundenikan
ia etziteken esan.
Bi gazte maite juntatu dira
aingeru batzuen gisan,
azi zeraten sukalde xarra
aurrera goguan izan.

— 3 —

Kontseju batzuk eman beitzet
zuengana etorririk,
asko ta ondo nai izateak
beñere eztu neurririk.
Ai, gorabera asko dirade
bizimoduaren jarririk,
diruarentzat inoiz ez izan
geiegizko egarririk.

— 4 —

Atsekabiak izaten ditu
pobre eta aberatsak,
bizimoduaren txandan dirade
une goixo eta latzak.
Oso alkarren urrian dira
larrosak eta arantzak,
pazientzian ondo eraman
bata-bestian akatsak.

— 5 —

Gure mundua jarria dago
lau aldetara antsiar,
moda ezakite nola atera
illajeraz ta jantziar.
Aurtxo batzuek sortzen badira,
ta, artu pazientziar,
maitasunian aei goxoki
euskera erakutsiaz.

— 6 —

Aizu gizona, lagun artera
egin bear da bixita,
etxe-zuloan sartuta beti

ezin diteke bizi-ta.
Baiña etxera ez erretirau
mandamentuak autsita,
ezer eztezu irabaziko
takarkerian asita.

— 7 —

Ettxera igual juango zera
inoiz garai beranduan,
muxintasunik ezta paltako
agian zure onduan.
Gizon maitia, bai al dakizu
nola jokatu orduan?
obedituta ixilik egon
arrazoi nola duan.

— 8 —

Asarraldiak izango dira,
ortan dudarik ez izan,
inportantziarik ez bedi gerta
lizun, gaiztuaren gisan.
Zuen arteko pentsamentuak
konpianza guziz esan,
zuen arteko goixotasunak
azkenik izan eztezan.

— 9 —

Lujoko gauzak tentaziak
izaten ditu munduan,
baini ikusi bizimoduak
noraino agintzen duan.
Inbiriarik ez eduki ta,
bizi alkarren onduan,
sekula etzaitezela sartu
inoien bizimoduaren.

— 10 —

Ogeitazortzi urtetik beera,
oraindik zerate gazte,
errespetatu, senarra senar,
ta emaztea emazte.
Neskame-morroi alkar artzerik
inoiz etzazute uste,
arrazoiari bidez begitu
batak bestiak ainbeste.

— 11 —

Lana eginaz igual astia
izanduko da luzia,
sakrifizio egin gaberik
eztago gure bizia.
Jai egunetan deskantsa ondo,
lenbizi entzun mezia,
familiarako palta etxedin
Jaungoikoaren grazia.

— 12 —

Lagun txarrikan baldin badezu
izan zaiozu erruki,
baini berekin tratatutzeko
bidia azkar ebaki.
Inorentzako gorroturik ez,
apaltasuna eduki,
pobre izanda-re modu onetan
bizi diteke ederki.

IMANOL URANGA
«Azkonar»

Bakoitzari berea eman ezean le-
tra bakar bat ez idatzita obe.
Beartuak gaude, beraz, oriotar-
rrei ematera. Jaun da jabe ta na-
gusi bakar Orio azaldu da aurtan
Donosti'ko estropadetan.
Ango kuadrillak pentsatutako gu-
ziak egin zituan igande bietan. As-
koz geiago dan talde batek egin
lezake Orio'ko taldeak egin zuana.

— oOo —

Ontzi berri bat egin zutela bes-
tetan ez bezelakoa.

Astillero atzean utzi zuanean
ontziari esker izan zala,
Nik au galdetzen nuan:

Barrenen motorren bat jarri ote
diote?

Tira gabe berez joaten dan ontzi-
renbat egin ote dute?

Ederki eman ere! Etzegok toki
txarrean!

Arraunlari onarentzat ontzi txa-
rrik ez. Arraunlari txararentzat
ontzi onik ez.

— oOo —

Donosti'n etziran beren ontzia-
rekin burrutatu.

Suertean egokitutakoa artu bear
izan zuten oriotarrak. Danetan as-
tunena.

Ala bearrez, igande bietan tokirik
txarrean gerta zitzaizen; laugarren
kalea deitzen dioguna.

Oriotarrentzat etzegoan toki txa-
rrik. Geiagoo danarentzat eragoz-
penik ezta izaten inun.

— oOo —

Lenengo estropada egunean itxa-
so onegia zala. Kantauri itxasoak
ibai bat zirudiala.

Etzala olatu kaxkar bat, etzala
asarrearen itxurik.

Ortiz baliatuaz izan zala orio-
tarren garaipena.

Andik zortzi egunera beste orren-
beste esaterik ez. Ba-zan itxasorik
asko; olatuak ba-zuten indarririk
asko.

Ez alperrik! Geiagoo danarentzat
eragozpenik ez, giro bat izan edo
bestea.

— oOo —

Ondo antolatzeak, ondo prepara-
tzeak zer esan nai duan Orio'k
erakutsi du garbiki.

Edozein deporte klasetan aurrera
joan nai duanak zailmena bear du.

Artara jarri bear, artara makurtu
bear.

Zimeldu, nekatu, supritu egin
bear.

Ben-benetako zaletasuna bear;
erosotasun askori bizkar eman
bear.

— oOo —

Eztut inorentzat ezer esatekorik.
Danak egin zituzten alegiñak. Ba-
koitzak bere neurria agertu zuan.

Neurritz kanpokoak oriotarrak
izan dira aurtan Donosti'ko uretan.

Oso ongi etorri da jendeak be-
giak argitu ditzan. Indartsuen, go-
gorren eta bikaiñenak ere eztau-
kate deporte saillean ezer egiteko-
rik legezko preparaziorik gabe.

Lezio au askotxok ikasiko zutela-
koan nago. Oso mesedegarri izan
dala uste dut aurtengo oriotarren
agerraldia. Bide beretik besteak ja-
rraitu nai badute ta ezpadute, or
konpon!

Ondo pentsatu, ausnartu, ta...
atera ditzatela kontuak beste bate-
rako.

Zer egin bear duten danak daki-
te. Egiten ezpadute beren errua
izango da. Aitzakiak kontatzen ez-
taukate nekatu bearrik.

— oOo —

Patxi Astibia aizkolari txapeldu-
na ezta oraindik bere onera etorri.

Joan dan urteko abenduan eba-
kuntza bat, operazio bat egin zio-
ten. Orduko zauriak eztauzka bear
bezela osatuak eta sendatuak. Be-
ren denbora bear nunbait.

Azken igande ortarako, iraila'ren
amairurako Trinidad Plazarako
itz emanda zegoan.

Arria anaien aurka aizkoraan egi-
tekoa zan. Sendagilleak eragotzi
zion: ezetza eman zion.

Iraila'ren 14'garren egunean, Do-
nosti'ko «Bodegón Alejandro» ize-
nekoan, joko garrantzitsu bat ze-
rratzeko asmotan zan Astibia.

«Polipaso» zarrak desapio eman
baizion erdi aukeran jokatzeko.

Izendatutako etxe ortan bildu zi-
ran bi aldetakoak. «Polipaso» an
zan.

Astibia ez nuan ikusi. Bai ordea
aren ordezkariak.

Ain joko gogorra egin baiño len,
Astibia'k arrazoi aundiz, sendagi-
lleak miatu zezala, erabaki zuan.
An irakurri zan sendagillearen agi-
ria. Argi ta garbi zeuden gauzak.

Astibia, zoritxarrez, ezta kondizio-
tan arkitzen. Kondiziotan eztagoan

gizonak eztu plazaratu bear. Osa-
suna da lenengoa.

Ez luke barkaziorik izango geure
zabarkeriz ondatzek.

Itxurak diranez, Astibia'ren ezina
ikusita, «Polipaso» zarra kontra-
riorik gabe gelditzen da erdi au-
keran jokatzeko.

Lan txiki batera, edo legezko ta
oiturazko lan batera, bat baiño
geiago azalduko litzazkiote kontra
egiteko.

Danak dakite ordea «Polipaso'k»
lan luze ta traketsa aukeratuko lu-
keala. Orrek izutzen du jendea.

Donosti'n arriturik utzi baigindu-
zen Mindegia gaztea menderatu
zuaneke artan.

Batzuk kontra dituzu,
beste batzuk alde,
zu berriz jokatzeko
amorratzen zaude.
Nola izan ditekien
arriturik gaude,
zartuta gelditzea
kontrario gabe.

— oOo —

Lengo molde guziak «Polipaso'k»
desegin ote ditu?

Zerbait pentsa ditek.

Orainartean zarrak lan ariñaren
bille joan izan dira. Gazte sasoi-
koak ibili izan dira lan gogorraren
billa.

Gazteak iraupen geiago baitu;
gaztea nekezago nekatzen baita.

«Polipaso'ren» kasoa alderantziz
da. Bera dabil neke ta tratu txar
billa.

Ta... askoz gazteago diranak, ne-
ke orrek izutzen ditu nunbait.

Saio lueza da zuk
eskatzen duzuna,
auspoz ondo zaudela
gauza ezaguna.
Gutxienez bi orduz
nai duzu jarduna,
arranetan, etzera
ganadu biguna.

— oOo —

Ospatu berria da Zarautz'ko Eus-
kal Pesta.

Arantzazu'ko Andra Mari egunez
egiten da beti. Euskalerriko zarre-
na da Zarautz'ko Euskal Pesta. Ia
berrogeitamar urte asi zala.

Gauko erdia etzan izango Za-
rautz'ko erria. Baiña, orduko aiek
ziran benetako euskal pestak. Ba-
keitzak ba-zekian zer egiteko zeu-
kan. Egunari berea ematen alegin-
tzen zan jendea.

Gaur berriz, zoritxarrez, buruarin
batzuk diralako, inauteri edo kar-
nabal itxura geiago euskal pesta ba-
tena, baiño zenbait garaitan.

Negargarria bade ere, uka ezti-
tekan egi garratza.

— oOo —

Ain eitura ederrik
eztezagun loitu,
orrek txit lotsagarri
utziko baigaitu.
Euskal gazte batek
bi aukera ditu,
legez ibili edo
etxean gelditu.

BASARRI

IRAKURLEEK DIOTENA

Yaso dut Zeruko Argia'ren
iraila'ko 6'ngo alea ta bene-
tan arrituta ta mindurik utzi
nau zuen «Euskaltzaindlaren
Oharra» idazlanak.

Aspaldiko irakurle nauzute
ta beti ederretsi izan dut
zuen aldizkariaren neurritasu-
na ta oreka. Beti izanak dira
azkenengo urteotan batez
ere, h aldeko ta h aurkako
idazleak, zuek alderdi artu ga-
be. Orain baiñan, ba-dirudi
Lekuona Yauna ostikatuta
izan ezker, zuek h'ko alder-
dia artu duzutela agirian, ba-
tasunaren (?) inkurriña aitz-
kitzet arturik. Bide au artu
ba'duzute euskeraren onerako
dalakoan izango da. Ni ordea
beste iritzikoa naiz: euskal-
dunen arteko eztabaidak eta
tarrea sakonduko dirala. Eta
au zertarako? Uste al duzu-
te erriak h ganorabako orren
alderdia artuko duenik? Oñe-
la uste dauenak ez du ezagu-
tzen noski erriaren gogo. Baiñan zertarako beste erra-
zoiak eman? Aspaldion asita-
ko azpi-lana aurrera dioa, ez
da baiñan nere laguntzaz
izanen.

Ken neure izena zuen arpi-
dedunen artean, eta aurreran-
tzean ez neri bial Zeruko Ar-
gia'ren alerik. Tamal zait era-
baki au artzen, baiñan olan
yokatu bear dudala uste dut.

Euskeraren onerako, zerbi-
tzari nauzuten.

Z. I.

ENTZUN, GIPUZKOARROK!!

«LO-GELA SALMENTA IKUSGARRIA»

200 ereduz gora aukeratzeko

Sal-neurri guzitarikoak. Mailla guzitakoak.

SAL-NEURRI AUKERA IZUGARRIA!

Sari ta Esku-erakutsi garrantzitsuak.

Gipuzkoa ta Naparroako jendeari eskeiñia bereziki.

Errietara eramatea ta etxetan antolatzea.

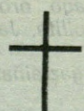
UTSEAN! DEBALDE!

Epeak eta merkatzeak

AMUEBLADORA COMERCIAL "HISPANIA"

SAN SEBASTIAN
Moraza, n.º 3 eta n.º 14

San Marcial, 12
IRUN



JOXE AZURMENDI
GOIKOETXEA-ren alde

Irailaren 26-an, au da,
larunbatez, meza bat es-
keiñiko da Donostia-ko
Frantziskotarren elizan,
arratsaldeko 6-retan, Jo-
xe Azurmendi Goikoe-
txea zanaren alde. Eus-
keraz izango da. Bere la-
gún guztiei dei egiten
diegu, arren, joan dite-
zen.

DOM HELDER CAMARA-RENTZAT NOBEL SARIA?

«Croissance des Jeunes Nations» aldizkariak dionez, Bakearen Nobel Saria eman dezaioten, Dom Helder Camara-ren izena emana izan da.

Zenbait adiskide brasildar eta frantsesen laguntzaz aldizkari onek egin duena, guztiz bidezkoa iruditzen zaigu. An eta emen, nun-nahi, berri onekin gizon-emakume asko poztuko dala, uste dugu.

Orain dala gutxi, mundu osoko luteranoen Federazioak, Pax Christi-k eta Sueziako demokrata diputadoek, ori bera eskatu zuten: Helder Camara-ri Sari ori eman zezaiotela, alegia.

Bidezkoa da. Helder Camara-k bakea maite du. Bakezaleekin da aren bihotza. Bakezaleen gogorkeria nahiko luke. Bere bizitza guzian zer besterik egin du? Behartsuen artean behartsu, gose diranen artean gose... baiña ez da orretan gelditu. Gose dagoenari ez dakioite gaurregun esan, bere ortan segi dezan; pobrean artean justizia eta zuzena itz egin behar dira; ez itzezin bakarrik, zuzentasuna egin dedin ahalegindu ere bai. Bai batera eta bai bestera!

Argi eta garbi gaitzetsi du, gaitzetsi behar zana. Gogorkeriaren aurka beti. Gobernatzeko era baten alde edo beste obe baten alde, ez da sekula jarri. Totalitarismo eta ateismoaren aurka, gogor jokatu du; kristau bati dagokion bezala. Gogorkeriaren aurka egon da beti; baiña ez da isilik gelditu; mundu guztiaren aurrean salatu du Erri gosetien zorigaitza.

Dom Hender-en jokabidea maite dugu. Bere gotzai-jauregia erriaren jauregi egin duen jaun onekin egon gera beti. Beraz, Bakearen Nobel Saria emango balioke, asko poztuko ginake.

Ba da besterik ere. Recife-tik artu ditugun azken albisteak nolabaitekoak bait dira. Erri xumearen alde zegoen militante asko preso sartu dute; apaizak ere asto beltzarenak ikusten ari dira. Momentu egokia litzake benetan, jauntxokeriaz eta diktaduraz beste egiteko, bakearen alde dagoen jaun baten izena, guzian aurrean «gizon-eredu» bezala altxa ledin.

«Nor bait iltzea baiña milla aldiz nahiago dut besteek ni iltzea» —esan zuen Paris—en. Itz ederrak. Gizon onen inguruan, gizon onekin eta gizon onen esku dauden apaiz eta gizon-emakumeekin egunero egiten diran gogorkeriak ikusita, eder litzake Bakearen Nobel Saria jaun oni beroni ematea.

MAURIA C BILDURRA...

Mauriac hil da. Eta neure barne muinetaraino, beste asko bezala, hoztikara batek iharrai nau.

Mauriac albistaria istimatu dut, egia da: urte askotan barrena, «L'Express» eta «Figaro-Littéraire»-n, oso gogoz irakurri ditut haren «Bloc-Notes» zorrotzak. Behin eta berriz topatu dut Mauriac katolikoa aurrerazaleen eta ezkerarren bidea hartzen; eta hau pozgarri izan zait. 1930-etik 1965-arte gutxi gora behera, gaurkotasunari buruz, deskolonizatzeari buruz, politika-ekintzari buruz, Mauriac-ek hartutako bideak beren buruz mintzo dira idazlearen alde. Ez dezagun ahantz, bestalde, ez Mauriac-en jatorrizko giroa ez Elizarena. Euskaldunok bereziki ez ditugu nolanahi ahaztuko ordu larritan Mauriac gure alde agertu zela; eta hau eginez barneausardia handia izan zuela.

Egia aitortzeko, ordea, ez da Mauriac politikoaren heriotzak bortizkierik dardaratu gaituena. Haren nobela ederretan bizi den Mauriac olerkariak hunkitu bait gaitu sakonkierik.

Bai, jaunak. François Mauriac olerkaria da Mauriac-etan haundiena. Ez teknikeriaren eroritako idazle bat, ez azken snobismoaren bila abiatutako sasi-poeta bat, ez zozoak zurtu nahirik bitxikeriaren barrena joandako berrikoi bat. Ez. Egiazko olerkariak ez du istorio horien beharrik. Mauriac olerkaria nobeletan da olerkari: liburuetan zehar, han eta hemen, behin eta berriz, eta espanturik gabe, olerkigintzan ari dela esan ere gabe, inork ez bezala sendi-arazi dizkigu pertsonarekiko kupida eta zeru-lurrekiko lilura. Nik bederen Mauriac-en liburuak bukatzean, behin eta berriz, azaldu ezinezko malenkonia batek harturik egin izan dut. Eta nik bezala, nik uste, beste anitzek.

Dohain hau izan da, dudarik gabe, Nobel-Saria-ren kakoa (1952). Nik ez nituen orain dela gutxi arte ezagutzen Gironde-ko landa bakartiak. Ez zaizkit arrotz gertatu, halere; eta Mauriac-en orrialde zoragarrietan somatu bezala aurkitu ditut hemen: goizetan behe-laino urdinen azpian isilik, eguzkiaren lehenengo errainuetan nekez iratzar-

tzen ari... Eta Mauriac-ez oroitu naiz.

Mauriac-en heriotzaren berri ikastea, argi-printzak bezala iragan dute ene barnea nobelen oroitzepe- nek: Genitrix, L'Agneau, Destins, Les Chemins de la Mer, Les Anges Noirs, Un adolescent d'autrefois, Ce qui était perdu, Plongées, La Fin de la Nuit; eta, batez Thérèse Desqueyroux eta Noeud de Vipères ahaztu-ezinak... Liburu bakoitzean, beti ere kutsu berberaz bai-na beti ere liferenteki, zoriontsu eta olerkibera batera izan nintzela ohartu dut. Ohore eta helburu haundia- gorik bila ote dezake idazlek?

Jacques Madaule-k oso ederki zion orain dela urtebetetsu: «Egun batez, ezerk ezin horretatik bazter- turik, guziok haurtzaroko lauso argi- tan sendi genituen zauskada haiek, ilun eta nahasi, azalduko zi- tuen François Mauriac-ek. Ez dut Bazadais delakoa ezagutzen (Bazas herriaren inguruko eskualdeari de- ritza 'Bazadais'); eguzki batean za- paldurik, ez dut inoiz hatsartu oi- han zabalaren usaina. Baina Mau- riac-i esker, bideskarik izkutuena- berak, etxeko zaizkit... Eta —orain- go artikulua hau egitekotan bezala— berriz Mauriac irakurtzen dudalarik, neure barne-muinetan beretan hun- kitua naizela nabaitzen dut; gizon guziok bat egiten gaituen parte bar- ne horretan hunkitua, hain zuzen».

Egia hutsa. Berdin nioke nik ere. Zerk urrun dezake Mauriac haun- dia, beraz, gaurko mundutik? Zerk urrundu du dagoeneko, halere, gaz- teria berritik? Ez da zaila eran- tzuten.

Mauriac-en kristau fedeak aurre- nik. Gaurko gazte askori zentzuga- be zaizkio bekatuaren kezak eta Jainkoaren egarria. Hots, askotan, hauetxek dira Mauriac-en norkien azken marafla.

Mauriac-en gizarte-giroa bigarre- nik. Bordale inguruko «château» ho- riek (mahasti bakoitzari «château» bat dagokio; «bordeaux» ardo-mota bat, beraz) eta bertako gora-behe- rak ez dira gureak. Uzta biltzeko etorri diren kanpotar langileak, er- di-baserritar erdi-aitonseme horien arteko herrak, bekaizkeriak eta di- ru-goseak, eta abar, arrotz dira gu- re bizimoduaren, urrun daude guga- ndik, ez zaizkigu axola.

Mauriac-en «ikusle»-jokabidea az- kenik gaizki ikusia da. Hauxe da, beharbada, kritikarik gogorrena eta aspaldikoena. 1935-az geroztik, Gi- de-k moldatutako idazle Erreboluzio- zaleen Biltzarretik; eta geroxeago Sartre gazteak 1939-an aurrez-aurre Mauriac-en kontra egin zuen olda- rralditik, Bordale-ko idazle famatua idazle «burges»-tzat salatzen da. Alegia: oro har, ez duela zalantzan jarri, are gutxiago osoki kritikatu, gure soziedade. Hori egin beha- rrean, psikologikierian eta olerkike- rian erori dela; Artea eta bizia, idazkintza eta erreboluzioa, bi gau- za desberdin balira bezala. Horrela jokatu, «divertimento» gisa hartu du Mauriac-ek literatura, eta ez bu- rruka-tresnatzat. Hots, horrela joki- tzea komeni zaio burgesiarri. Mau- riac, beraz, burgesiarren morroin gertatu da.

Bestaldetik ere, Mauriac-ek bere norkiak «barnetik» aztertut, Jain- koaren jokoa egin du. Ez hau baka- rrik: kristau Morala onhartuz, in- dartsuen jokoa egin du berriz ere.

Honetan guzian egiazko den zer- bait aitortu beharra dago. Baina egia osoa ez dela ere esan daiteke, ene ustez. Batzuen iritzi (eta egun hauetan maiz entzun dugu) Mauriac nobelariaren ekarria bezin inpor- tantea izan da Mauriac albistaria- ren lana; eta lan hau, azkeneko ur- teetako ultra-gaullismoa kenduz ge- ro (Mauriac 85 urteetan hil da), helburu aurrerazaleen alde egin due- la esan behar da.

Mauriac ez zen sozialista. Hau ez zuen berak ukatzen. Eta 1969-an P. Dumazet-i aitortu zionez: «Marx nor den jakin uste dut; bainan ez dut inoiz irakurri». Joera baten sei- nale, dudarik gabe; eta intelektual aurrerazale batengan, hutsune eta hobien larri.

Horrengatik esan dut haseran, eta bukatu aurretik berriz esango, hitz- lauzko olerkaria dugula Mauriac- etan goren.

Noiz izango dugu euskaldunok «Noeud de Vipères» edo «Genitrix» euskeraz irakurtzeko aukera?

Hauxe litzake, ene ustez, euskal- dunok Mauriac-ekiko ditugun zorrak kitatzeko biderik txalagarriena.

LARRESORO
(1970-IX-1)

Danok dakigu, leengo mundua ta orain arteko balore asko, gure ar- tean, krisisean daudela, zilipurdi- ka dabiltzala... Eta danoi, leengo segurantzia galduta, ikaragarriko bildurra sartu zaigu barrenean. Ala- re, krisi onek ekarri dizkigu bere mesedeak, eta bat gauzen alde- aldikoak —relatibotasuna, alegia—, konturatzea izan da.

Krisis onetan bildur naiz danok —bai gurasoak, bai irakasleak, bai zuzendariak eta bai apaizak—, bi- de errezenetik ez ote degun jo. Gaitz edo oker egiteko bildurrak erabat artu gaitu, eta geldierazi edo, beintzat, amor emanerazi di- gu. Eta au da, nere ustez, gaurko gizonon erorbide ta gaizpiderik aun- diena ta kaltegarriena.

Egia da leengoak eta oraingoak ez dirala berdinak. Baita leengo askabide askok gaur ez dutela ba- lio ere. Baiña orlik leengo danak txartzat edo gutxitat botatzea, leengo guztiak ezbaian ipintzia... ez ote da, gero, geiegikoa? Eta bitartean, kezka ta kalteak geitzen geitzen, azten azten, dijoazkigu. Eta gu, negarti edo bildurti, begi- ra... begiak ez ikustearren isten ez ditugunean!

Zenbait unetara eldutakoan, gai- tzari, «erten edo kerten», arpegia eman bear izaten zaio. Sendagi- lleak, gaixoak zer daukan ez da- kienean eta susmo txarrak ditue- nean, ebaki egiten du ia zer ote duen jakiteko. Zerbait egin eta era- gin, ez geldi geldi begira egon, negarrez edo bildurti, gaixoa il arte.

Ute txarrean gaude, baiña, nere iritzi, bi gauza argi ta garbi dau- de: bat, aalegiña gizonarentzat be- ti bearezkoa dala; bestea, bein oiñarriak jarri ezker, jolas arauak erabaki ta onartu ezker, beti egin bear dirala: kontsekuenteak, itza- ren jabe, izan bear degula, alegia.

Aalegiña gizonarentzat —gaztea- rentzat, batez ere—, bearezkoa da- la, ezipairik ere ez det egiten. Gi- zona beti bere burua gaintzeko egiña da, bai ikastalorretan, bai kirolean, bai gogo bizitzan... Nik ez det inor ezagutzen amar ordu lan egin ondoren droga bearrean dagoenik, ezta itxaropen eta ilu- sioz —goizeko izarrez—, beteri- ko gazterik hippy eran bizitzeko irrikaz ere. Gizonak zerbaitean alde salatu egin bear du. Eta saia de- din, guk, zaaragook, erakusle ta arduradunok, bizitzaren ederra, gi- zartearen bearrak, gogoaren ame- tsik zoragarrienak erakutsi bear dizkiegu. Eta eskatu gogotik. Eta beartu bear danean. Eta eragin go- gor garrantzizkoak diranean. Izan ere, bildurtu egiten gera. Bildurtu, marmarreta batzuekagatik edo zaar- tzat, «antigualekotzat», artuko gai- tuztelakoan. Bildurtu, oraingo oke- rrek eta gaitzak egunen batean ar- pegira botako ote dizkiguten. Bil- durtu, bai, lan aundiegia artuko ote degun. Beti da errezena uztea, be- giak istea, besteei errua erantsi- tzea...

Eta emandako itzaren jabe izan, lojikoak, kontsekuenteak izan. Gu- rasoez ez diete beren umeei uzten ikasi edo ez, au ikasi edo beste ori. Zergaitik, orduan, utzi muti- koaren eskuetan zenbait aukerabi- de? Guraso ta azlariak ez dute uzten mutillaren gogoko edukazioz ari ala ez, etxeko diruak erabaki ala ez, lanean asi ala ez. Orduan, erabat, mutillen mende laga al li- tezke norberaren ezibeak, jolasak, adiskideak, politika, religioa? Osoki epaitezko zer komeni zaien bai al daukate buru-biotzik? Berdin ote da gero mundu onetan ogei edo irurogei urte bizitzeko? Zilegi al da berdin baliatzea amasei urteko muti- edo neskaren iritziak eta ez- kondu edo jakintsu baten iritziak? Edozein mukizuren religio iritziak apaizarenak aña balio al lezakete? Gaur jende askok kristautasuna epaitzen duten bezin erraz eta arin apaizak emango balituzte zerbait iritzi, ai zer iskanbillak! Orduan, beste ezi gaietan onartzen ez di- tugun jokabideak, zergaitik onartu bear ditugu alor banaka batzuetan? Gizona osoa da. Eta gizonen zati ta almen batzuek besteekin osatzen dira. Eta ez da zuzena ezketa-alde batzuei oparo ematen zailena bes- teei ukatzea. Ezta alderantziz ere. Guzti guztia —ekonomia ta politi- ka, eziketa ta jakintza, kirolak eta elijioa ere bai—, guztiak, gizartean ezi ta azi egiten dira. Eman eta

(4'gn orrian jarraitzen du)

Gauzak garbi eta jokabideak garbiago

Euskera maite duana ez diteke ibil, hodei-arteko hizkera baten ame- tsetan edo horrelako zerbaiten bi- lla. Euskera, bere hizkuntza dalako maite duanak, Euskera maite be- har du; eta ez, horren babesean beste zenbait gauza.

Euskeraren alde ahalegintzen da- nak; hau da, Euskera beragatik egi- ñahalak egiten ari danak, ez deza- ke hartu beste zerbaitetarako bide edo tresnatzat.

Euskera maite duanak, hizkuntza hori darabiltzan herria ere maite be- har du. Biak ondo loturik: euskera eta herria.

Biekiko jokabide garbia eskatzen du, noski, benetako maitasun ho- rrek. Ez inolako aspikeriarik, ez iru- zurrik.

Eta urrena, begirunea. Itzal haun- dia hizkuntzari, ez bait da bidezko, ezta zuzen ere, hizkuntza batekin jolas egitea: haur-jostailu bat ba- litz bezala, hau kendu eta hura jan- tzi, lehengoak moztu edo puskatu eta berria ipiñi, e. a. «Hizkuntzare- kin ez daiteke ibil jostaketan» La- fitte jakintsuak dionez.

Eta begirune haundia herriari. As- tindu eta zukutu ote genezake he- rria, batetik, «proletarioen diktadu- rak bezala, eta bestetik, «kapitalis- ten diktadurak» zuputzen duan be- zela? Ez bata eta ez beste! Biek morrontzarako nahi dute herria, jauntxo gutxi batzuk guzian jaun- da-jabe diralarik. Ez holakorik!

Begirunea elkarrentzat. Gure ar- tean ez daukaguna. Gehienok ixil- ka eta izkutuka gabilta; baiña bes- teak agerian eta ozenki eta gogor salatu. Ez dago eskubiderik!

Honen gogoko ez danean, bereala deituta bat erantsi, zuzen baldin badator eta ez badator, baldin ba- dagokio eta ez badagokio. Hari atsegin etzaionean, berriz, beste era batekoak.

Izen bat, deituta bat, txartel bat ezarri eta... bazterre hori! Hone- laxe gabilta. Eta berriz esango dut: ez dago eskubiderik!

Zuri atsegin etzaizunean, «atze- rako» dala... «apaiz-arteko edo eliz- kutsuko» dala... «batasunaren kon- trakoa» dala... «eusko-alderdiaren eragiñera» dabilleta... eta muzin egin. Jokabide garbia al da? Ez eta ez!

Eta bitartean, nor-bera zer danik azaldu gabe gelditu. Txantxo-jan- tziak eta begitarte edo aurpegieta- ko estalgarriak botatzeko garaia du- gu. Bakoitzak bere aurpegia ager- tzeke ordua, alegia.

Mitxelena-k argi eta garbi azal- du zituan hizkuntzaren, kulturaren eta herriaren arteko loturak eta ho- riekiko begirune-beharrik. Gaurko Marx-darrek ez dut pentsaera hori dutenik uste; eta gure arteko «mar- sista» ustekoek gutxiago.

Eta bitartean, Mitxelena-ren ira- kasaldien ondoren, ausardia behar da, honako hau esateko: «Bai, garbi dago: iritzi horiek bete-betean mar- sistak dira Mitxelena gurekin dago».

Euskera eta herria maite dituz- tenek, ezin holakorik esan; bakar- bakarrik, beste zerbaiten billa da- biltzanek esan behar.

«Marsismoa» moda-modan jarri da, hain zuzen ere, gure artean. Baiña nola? Orain arte ez-ezaguna

zan, itxurak diranez. Oraintxe hasi ezagutzen eta... zeruko mana mi- raritsua dala irudit!

Bitartean ez dira ohartzen, orain 40 urteko gauzak diranik. Beste non- nahi bolo-bolo eta barra-barra za- baldu ziran hitzak, jokabideak, iri- tziak, oraintxe darabizkete askok gauza berrizat! Beraiek asmatutako gauzak balira bezala!

Garai onean! Txekoslovakia as- katasunaren eta «marsismoaren» izenean berriro zanpatu ondoren; «marsismo» zaharra gainditu eta bide berristan barrena eraman nahi zuten Txekoslovakia-rrak zearo oin- peratu dituzten garai hontan, gure artean oraintxe arkitu gauza be- rritzat.

Besteak beste, Marx-darren joki- bide bat ari da nagusitzen gure ar- tean: goikoak, aurrekoak eta alda- menekoak, izen txarrez bezutzea, batetik. Eta mitu berriak sortzea bestetik: «marsismoa»... «langille- herria»... «batasuna»... «gazteak»... e. a.

Azkenik, berriz, euskaldunak sa- kabanatu, batzuk besteen aurka jar- ri-erazi: «mito-giro» hontan sartzen ez dana, halako edo honelako da... «batasunaren kontrakoa»... «gazteen aurkakoa»... «zaharra»... «burge- sa»... e. a. dala esanaz.

Danak txartu-erazi nahi honela, gero batzuk besteen aurka burru- katu gaitzen, elkarrengandik eten eta urrundu gaitzen.

Gabiltzan danok egiaz eta joka dezagun garbi. Egiaz eta jokabide garbiak dute azken-hitza.

G. GARMENDIA ESNAOLA

Euskalerritik begira...

Euskalerria eta Irugar- rren Mundua

Gai hau erabiltzerakoan, ez pentsa gero Euskalerritik Irugarren Munduaren alde egin duen lana alpatzeko asmoetan nagoe-rik. Zerbait eskabide egin ohi danean, euskaldunak eskuazabalak gaitzute eta erakustea zaigu gogozkoa. Beharbada gai hortaz ere estadistikak atera ditezke, lan txukun eta egokia gertu ere bai. Nik ez dut hori egiteko asmorik.

Minori batzuek zerbait kezkatu dira, naiz apaiz mixiolari, sendagile eta herri gizon bezela joandakoak ezagutzen ditut. Zerbait lurraldetan egindako lana txalogarri ezezik beneragarri dela ere badakit... Herriak, ordea, ez du kontzientziarik, ez gera ezertaz kezkatu, munduaren aberats herrialdeetan bizi gertatzen gaude.

Alabaina, badago beste arazo larri eta tristeago bat: Irugarren Mundua oso urrun dakusgu, bere larrimin eta egoera, gaxoaldi eta gaitzak kutsutuko ez gaitan itxaropenean bizi gera. Egia, ordea, besterik da. Ez degu oso urrutira jo behar, Irugarren mundua aurrez aurre aurkitzeko. Gure artean, Euskalerrian baita, beste gizarte eta mundua sortzen ari zaigu. Gehienak ez gera hortaz konturatzeko, ez degu gure barruan kezka sor erazi lezaigukeen errealidadetik ikusi nahi... Konpromisoa eskatzen baitugu, gure izate osoaren erantzuna alegia.

Izan ere azterketa sakonak ez axalekoak, gure egoeraren zorigaitza daga. Soziologo ez naizen ezkeror, ez nuke Irugarren Mundua zer eta nola dan definitzen hasi nahi, behar bezalako definizioa emateko ez nauzute gauza.

Hala ta guztiz ere, herri bati bere nortasuna galerazi eta izatea ukatzen diotenean... analfabetoak badira... ekonomi antolatetarik besteen eskuetan daudenean... bizitzeko hainbat arnasa falta zaio-nea... hegoak moztuta lur jota badago... bere buruaren jabe ez bada... Herri hori Irugarren Munduko delako esango genduke, giza barruan pobreen taldea osatzen dutenakoa bat.

Beharbada ez gera nor bere egoera aztertu zale, baina egin beharreko zerbait dugu hau, alde batera utzi ezin genezakeena.

Behin da berriro, kurso berri bati hasiera emango diogu. Ume- txoak, haurrak, heuren liburuak besopean harturik, nagieria menperatuz, eskolara dijoaz, Euren baitan kezka, gauza berriak ikas- teko ilusia, jostaketa eta solasak alde batera utzi behar diren pena... nahasturik daude. Momentu zaillak eta gogorak gazte- txoentzat. Ondorenak, fruituak, gerora jasoko dituzte eta dago dudarik.

Guk ere oporketak egin ditugu, uda luza erazten ahalagindu gaitzute. Zangoak gogorturik dauzkagu ekintzari kementsu ha- siera emateko (behinere bukatuko ez dan hasiera dugu noski), eta burua arinegia pentsakizun sakon eta illunetan murgiltzeko... Aldapa gogorra da, bide estua eta arantzaz josia... Ez gaitzen gelditu...

Gizadia, Iudien aterpean bizi dan familia bagera, guztion on eta osakuntzari begira zalagun, ez noski, bestea menperatuaz, as- katasuna maitatuz baizik.

Begira Irugarren Munduari, begira gure Herriari, begira pla- zoetan ito zorian dagoenari bere ilobari ulertzen ez dion amona euskaldunari, kontzientziarik ez duen euskal analfabetoari, orduak sartuaz kotxea ordaintzen ari danari, arnasarin beharrik nabai- tzen ez duenari, ardo eta plazer lokatzen murgildurik dagoenari, abere gisa bizi erazi nahi gaituzten guztiori...

Badago lana nun egin, baratza nun jorratu, haziaren egarri dau- kagu euskal lurraldea. Urrun sufritzen duenaz oroitzea ondo dago, baina, zergatik bertakoekin eta guztion alde hasi ez?

Teknikaz aintzinean goazelakoan daude anitz, eta bitartean gure industriak egungo merkatuari erantzuteko arnasberritzeko ke- menik gabe; lana gutxitzen, ordaindu beharrik gehitzen, batzuek kiebra jotzen, lanik ez dala ta langilea kaleratzen...

Pesimistegia ote naizen pentsatuko du norbaitek. Ditekeena da. Negar egiteka ez gaitu salba tuko. Lurra landu zagu, haziarein eta lanaren izerdiak bustitako aritz sortuberrira ikusiko dugu.

MIKEL UGALDE

BILDURRA...

(4 garren orrialdean asiera)

artu, eskeini ta eskatu, ogi ta ma- killaz. Itz bitan: ondo saiatuta. Eta osterantzeko danak Rousseau'keri berria, xalokeria da, jatorrizko pe- katua —izen onekin edo besteekin, au da gutxiene—, ez ezagutzea. Gaitzen lojikoak: Joko arauak onartu ezkeror, beti bete bear dira, egoki zaizkigunean, eta komeni ez zaizkigunean.

Gaur, gauza asko nolabait dabil- tzen, baina bildur naiz ez ote dijoazen

ain gaizki bildurtiegiak gertatzen ar- duradunok. Gazteari bear dana eta bear bezela eskatzea ez da dikta- dore izatea, naiz eta inoiz zailla ta minbera izan. Eta, bestaldetik, biguna ta «attala» izatea ez da ezi- tzaile ona izatea. Ez dezagula ueste izan uts egiaik, omisiozko peka- tuak, besteak baiño txikiagoak di- ranik, neurtu gaitzagoak badira ere. Ezta gutxiagorik ere.

Baztarrika, Daniel s.i.'k

astez aste

—Hil honen 5— an zabaldu zan Euskal Pinturaren V Sari Haundia. 175 pintura margo aurkeztu dira bosgarren sari hontara, eta denak euskal pintoreenak. Hiru sari eman- go dira; lehenengoa: 60.000 pezeta; bigarrena: 25.000 pezeta, eta hiru- garrena: 10.000 pezeta. Epai ma- haikoak hauek izango dira: Mallet jauna, Baionako Arte Eder Esko- lako zuzendaria; Nestor Basterret- xea; Karmelo Ortiz de Elgea es- kultorea, Euskal Pinturaren IV Sari Haundia irabazi zuana; Pablo Se- rrano, eskultorea; Moreno Galvan, TRIUMFO errebistastaren arte kri- tikagilea; Luzio Muñoz, pintorea, eta Baleriano Bidaz idazle eta arte kritikagilea. Nestor Basterretxea eta Karmelo Ortiz de Elgea au- rrez, hilak 2, aurkeztutako mar- goen aukera egin zuten. Eta auke- ratutakoetatik, ostiralean, hilak 11, epai mahaikoak hiru onenak auke- ratuko dituzte. Bi lehen sariak Santelmoko Museora pasako dira.

Guridiren "El Caserio", hilak 7, Eibarko Amaya Antzokian eman zan. Honela hasi ziran Ignazio Zu- loaga pintorearen ehun urtererako prestatu diran jaiak. Apainketa eta eszenifikazioak Bilbao Zabaleko Ko- ralaren gain utzi dituzte, irabazia bait-dauka honuzkero Zarzuela Leiaketa Nagusia.

Hilak 1, ABC periodikuak Otxa- gabiko lekuri ederrenetakoa bere lehen orrialdean ekarri du, eta ba- rruko hukegrabadoko horrietan re- portaje luze bezin sendoa egin digu Diego Quiroga Losadak.

Hil honen 3-an, Espinal-en egin zaneke VII ehun urtebete eguna ospatu zuten, Aureo Rebolá, nafar artistak egin du Teobaldo II oho- rez oroitarria, bera izan bait-zan erri hau sortu zuana. Eskeini zaion irudian, idatzi batek hap dio: "1269-an Nafarroako errege eta Champagneko Konde dan Teobal- do II-ak El Espinal erria sortu zuan. Bere VII-gn ehun urtebe- ruan semeek omenaldiz oroimen hau eskeintzen diote".

José Anjel Garzia Totorika bil- botarrak, alamanca-ko "Ledesma" pinturaren Leiaketa Nazionalen lehen saria irabazi du. Sari bikain hau bere bi gai, "Brujas de Am- boto" eta "Calle de Briviesca"-gatik eman diote.

Ordiziako Euskal Jaietan, Bertso- lari Berrien I Txapelketan, Legaz- piko Bikor Agirre izan zan irabaz- le. Jai bikaina izan zan benetan, eta bertsolarien artean gudu bizia. Bigarren, Gabiriako Eusebio Igar- zabal; irugarren, Zeraingo Jose Ma- ria Etxaluz; laugarren Itsasondoko Xabier Zeberio, eta bosgarren eta seigarrena batean, José Ramon Ormazabal eta Rufino Iraola, Zal- dibikoak.

ULGOR, S. C. I.—en industri za- baltasuna datozen dato auen bidez ikusiko duzue: Kooperatiba hau 289.500 metro laukikoen jabe da, eta oietatik 118.000 metro laukitue- tan jasoak dituzte beren Lantegiak, eta lantegi oietan 2.390 lagun ari dira lanean. Komerzio sailean, bere etekiñak zabalkunde antolamendu aundi baten bidez egiten du. Do- nestian dagoen "Nazioarteko FA- GOR"en bidez, oso lan sakona egi- ten ari da bere etekinak kanpora eramateko. Eta lehen urte otan be- ren balorea aundia izan da eta ge-

hitzen ari da: 1967-an 32 milloi; 1968-an 98 milloi; 1969-an 205 mi- lloi. Eta 1970-ko asmoak oso gora jotzen dute: 500 milloi. Gaurregu- nean iru lantegi-leku dituzte: Mon- dragoen San Andres auzoan, fri- gorifiko eta ur-berotzailek; Mon- dragoen ere, Garagarza auzoan, su- kalde eta garbi-makinak; eta Oña- ten, "Fagor Industrial"ek hotel eta kolejiotako tresnak prestatzen di- tuzte. ULGOR beste aldetik ia li- bratua arkitzen da tresna hauek egiteko zituan lizenzi zamatik, be- rek badituztelako bere aztertzaile jakintsuak.

Datorren ikastaroa gainera dato- rren ezkeror, Urolako Bailerako Kul- tura Eratzailak hasi zaizkigu la- nean. Jesus Maria Ikastetxeokoa Ikastaro motx bat jarri digute urte guztikoa prestatzeko. Hiru gai ha- uek erabiliko dituzte: Lehen, Nes- katzaren eguneratzea nahiz buru nahiz esku sailletan. Bigarren, "Bere ikasketen gehiagotzea", eta Hiru- garren, "Ofizialen teknika lagun- tzaleen prestaera". Ikastaro hauek aste hontan eman dira, 15-ean asi eta 20 arte, eta 13 urtetik 16 urte gora ez beste guztiak. Ikastaroa hutsean emango da. Datorren Ika- staroan Urola Bailerako neska guz- tiei ere kultura klaseak emango zaizkie.

Bilbaoko Unibersidadeko "Bellas Artes" delako Eskola datorren urri- lean irekiko da eta bertan zuden- daria izango dan Jose Millena Illa- rramendik azken prestaerak egiten ari da.

Arabako bide-nagusietan azken urte hauetan 297 milloi urtu dira. Gazteiz inguruan ia berrogeita amar milloi; Gazteiztik Bilbaora bidean, zabaltze eta zuzentze la- nean, eta Gazteiztik Bergarara bi- dean, 27 milloitatik gora.

Nafarroako Kaparrosen jendea Amerikano reaktoren kontra dago. Ez omen die lo-kuluskarik egiten uzten eta usoak arrautzik ez omen dute jartzen. Parregurea egingo zaie batzuei, baina ez da ala. Londresen ere gauza berakin dabilta, eta "Concorde" eta abioi supersonikoei jendea bizi dan tokietan ez omen die egan egiten utziko. Beste arris- ku bat ere ekarri dute Estatu Ba- tuetako Baseak Nafarroako erribe- rarentzat: gutxi gora-behera USA- ko hiru tresna hoietakoak.

Pasaian irrati tresna bat jarri berria izan da Terranovara joaten diran arrantzaleentzat. Irrati ho-

nen bidez hemendik hara berriak bialduko dira, eta era berean han- dik honera berriak hemen hartuko dira.

Lehen bakoitza bere aldetik ari ziran lanean, Industri eta Nabe- gazio Kamarak, eta berdin Sale- rosketakoa. Orain berriz bat ba- karra osatu dute Gipuzkoan.

Lorenzo Askasibar eskultorea gure artean arkitzen da, Estatu Batuetan urte asko pasata gero. Elgetan jaiola da, eta hemen eta itsasoz bestaldean du eginik eskul- tura orain arte. Bergaran, Errukiz- ko Ama, Kristo abeari lotua; Ara- maionan, Bizente Goikoetxea, apaiz eta Musikagilearena; Gazteizen Ma- nuel Iradierren irudia. Estatu Ba- tuetan, Kristobal Kolonena, Saint Raymond, Jesusen bihotza, Juan Bataiatzailea eta John Kennedyre- na eta irudi gorputz-erdi eta oroi- tarri asko du mundu zabalean.

Iruñean, hil honen 4-ean Migel San Kristobal jaunaren eta orain "El Pensamiento Navarro"-n zuden- dari egiten duan artean Konponke- ta etortzeko aukera izan zuten, nahiz batera etorri ez baziran ere. Bakoitzak bere aldetik bere iri- tziak azaldu zituzten, baina azke- nean bereakin geratu ziran.

Iruñeko Orfeioa berriz ere oso goi mailan geratu da, Donibane Loitzun Beethovenen Bederatziga- rren Sinfonia eman duanean.

Tafallako Ikastola aurrera dioa eta datorren ikastaroan ez dute euskeraz bakarrik ikasiko eta eus- keraz frantses hizkera ere ikasiko dute; honela, garbi dago gure eus- kal haurrak ondo prestatuta atera- ko dirala bere goi-mailako ikaske- tak egiteko eta lanean hasi behar dutenerako.

Pastoral Ikasketaren VII Astea ospatzen ari dira Iruñen, Nafa- rroako Unibersidadeko Teoloji eta Kanoniko Lege Ikasguk antolatuta. Mateo Irakasleak beste gauzen artean, esan zuan: "apaizgoa karis- matikoa dala Elizan, agintaritzat dan bezelaxe". Baina adierazi zuan ere ain garbi etzegoena bien arteko gudua zala.

Datorren udazkenean Nafarroan 12-tik 15 arteko lanikgabeak izango omen dira. Egia, ez sinisteko dala dirudi, baina honela bada, une la- tza da. Beste aldetik, danok dakigu Nafar Industria giro txarretik garo- tzen ari dala. Noiz arte jarraituko du larrialdi hontan?

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Chile-ko auteskundeen ondoren

BILDURRA

Iparamerika da Egoamerikaren kategoria. Ahatz arrez bada ere Egoamerikako burruka nagusia ez dala Herri bakoitzaren muga barnean bakarrik, baizik eta batez ere poderioz anaia nagusia duten Iparamerikarekin daramatena dala, ohar behar genduke.

Iparamerikarrak bere egoaldean bizi diran Herrien senidetasuna egokiteraz eziñezkoa du. Bai bait dakite bere ekonomi ta politika-indarra zenbateraino Herri hoien menpetasunean finkatua dagoen. Chile-ko politika-giroak ere burruka nagusi horren txispristinetatik ihes egiterik ez dauka. Frei lehendakariaren berritae-bideak funtsezko eragozpide bat aurkitu du; Iparamerikarren indarra. S. Allende ere ipar aldeko ekonomiaren nagusikeria dakarzin mugeen jabe izango da noski.

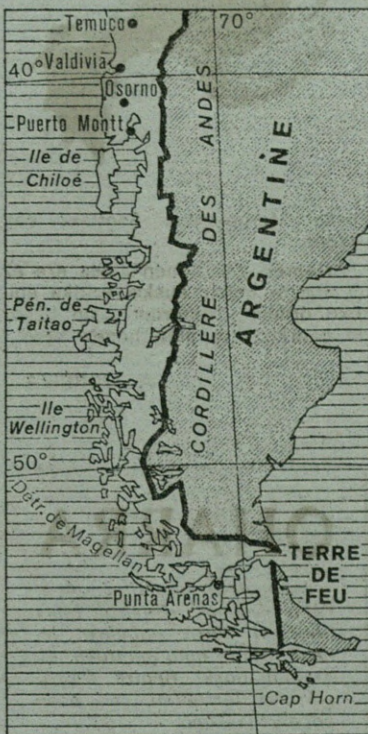
AUTESKUNDEEN
IRABAZLEAREN ELBURUAK

Iparamerikak bere interesen alde erne ta gizendu erazi duan antikomunismoaren gorputza Chilen sendoki iraun arren, bertako herriarrek ez dute atzera egin bere burua sozialistatzat jotzen duan gizonaren alde autarki gehienak emanaz.

S. Allende-k %ko 36,3 autarki bereganatu ditu herriko-alkartearen laguntzarekin (sozialistak, komunistak, radikalak eta zenbait kristau-demokratak). Bere ondoren Alessandri-k, konserbadoreen ordezkoko %ko 34,9 autarki lortu ditu eta S. Allende-rekin batera Kongresoaren aurrean aurkeztuko da Errepublikako lehendakari bietatik nor aukeratua izango dan jakiteko.

Kristau-demokratak dioten bezela jokatzan ba dutte, S. Allende jaunak herriaren aurrean aurkitu duan begi ona Kongresoaren aurrean ere beste inbestite lortzeko ez du aragozpide handirik izango. Hala gerta baldi, F. Castro-ren adiskide bezela agertzen dan Ameriketako lehen lehendakaria genduke.

Sozialismoaren bideetan herria jartzea nahiko dute S. Allende-k, eutsi dion taldeek eta jendeek. Diru-etxeak eta lantegi asko zenbaitzuen eskuetatik kentzea pauso handia izango da eta hori agindurik



CHILE

0 km 500

0 km 150

dauka S. Allende jaunak. Baina jakin ere ba dakite sozialismoa ta Iparamerikakiko askatasuna ez dirala agindu baten bidez lortzeko gauzak. Burruka ikaragarria da hori eta %ko 36,3 autarkiekin urrutiegi joaterik ez dago. Iparamerikarrak ere, nahiz eta egoera hori beren gogokoa ez izan, oraingoz ez dira hain kezkatu agertu.

Dana dala Iparrari buruzko askatasuna biharko ez izan arren, Cuba-rekin eta beste zenbait Herriekin adiskidetasun berri baterako lehen pausok ematea oso garrantzi handikoa da geroari begiratuaz. Hemen egon ditek kaka eta Nixon-ek kontuan hartuko duala ez dago zalantzan jartzerik.

ASMO HOIEN MUGAK

Auteskundeen ondoren jakin orduko, Santiago eta hiri nagusietako bazter dotoreetatik etorritako zenbait susmo gorputz hartzen hasiak dira. S. Allende-ren aukera Txekoslovakian rusoei egindako sarriaren mallan jartzen ari dira. Diru-etxeetatik kapitalak ihes dijoztela edo lantegietako atek isteko zorian daudela eta baita komunismoaren bildurak eraginda, zenbaitzuk egazkiñak hartu dituztela ere.

Dana da ona, kezka nun-nahi ezartzeko eta bildur-giroa nagusi jartzeko. Militarrek, beste errialdekoak bezain estatu-zale ez izan arren, agertzeko prest egon ditezke eta ekonomiaren indarrak erabiltzen dituzten sendi nagusiak ez dira kukilduta gelditzekoak.

G. Alessandri ez dago ixilik eta arrisku handiko ageria egin berria du. Kristau-demokrateri agindu bait die ez dala Chile auteskunde berririk gabe geldituko, Kongresoaren

aurrean bera izendatzen ba'dute. Beraz, kristau-demokratak S. Allende-ren etorkizuna illundu dezakete. Chile-ko P. C. berak, mendebaleko P. C. nagusienetakoa izanik, bere baitan du burruka biziaren arriskuak neurtzea.

Chile-ko auteskundeen ondoren bide egokiak oso mugatuak daudela ikusten baldin bada ere —eta hontan arrazoiak dute Chile-ko sozialistek, nahiz eta gobernura iritxi ez dirala herriaren aurkako indarren jabetzeko gai izango diotenak—, bi gauz nabarmentzen dira. Batetik, Frei-ren eta kristau-demokraten aldakuntza-saioa areago eraman nahi duela Txile-ko herriak eta beste, sozialista joerak herriaren zati handi baten begi ona aurkitu duala inperialismoaren indarkeria puskatxo bat arintzeko.

D. IZA

HERRI EKINTZAREN ALDE

Deskapitaltzearen sorburuak miatzen

Banketxe Industrilariak ez dugu la Euskal Herrian sarritan gogoarazi dut. Besterik pentsatu du, agian, norbaitek, duela zenbait Hilabete, INDUBAN-ek sukursala Donostian ireki duanean.

Induban zera da, "Banco de Financiación Industrial". Banco de Vizcaya-k sortu zuen duela sei urte eta kapitalaren jabeak badi-tu ameriketar, ingles, frantses, suizako eta alemanitar banketxe bote-retzuak.

Jakina da, Bankete Industrilariaren egitekoa, —legeak dionaren arabera—, industriako lantegi berriak sortzen eta eraikitzen ahal-gintzea dela, horretarako behar diren epe luzeko kredituen bidez.

Diru korronte hori guziaz ez du Bankuak berea izaten. Aitzitik, "besteak diruz" baliatzen da, gehienbat, beti, edozein Banku, bere negoziotan, hots, aktiboko operazioak egitean. Diogun Induban, Banketxe horrek, adibidez, 31-XII-1969-an, 9.696,1 milioi zeduzkan beregan "besteak direnak"; bere "Kapital eta gordezizunak", aldiz, 899,1 milioi baino ez. Diru hori guziaz, —hamar mila milioitik gora—, Kredituetan, kajan eta baloretan inbertiturik dago.

Norbaitek, beraz, Banketxe Industrilariak ez dugula esatea gezurtaturik agertzen dela esan edo pentsa lezake.

Baiñan zenbait galdera egiñen dut nik hemen, —itzuraren axal agerpena hastandurik—, arazoa errealidades mailan ezarriko dutenak.

Galderakizun horietara etorri baino lehen, har kontuan, lehenda-bizi, garrantzizko puntu hauxe: Induban-en zentroa, legeko etxea, ez dago Bilbon. Bancayak, —berak badaki zergatik—, Madriden eraiki du Industri Banku horren Etxe Nagusia eta Burukoa.

Euskal industriari eta ekonomia-ri printzipalki laguntzeko sortua izan balitz, ez dago zalantarik Bilbon bertan izanien zuela gidaritza-ren Aginte-etxea

KREDITUAK ESKUALDETA
BANATUAK

Begien aurrean dugu Induban-ek, aurrean bertan, argitaratu eta banatu duen liburua, Donostiako sukursalaren sorrera dela kausa.

Kredituak nun emanak dituan agertzen du bi ageritan: eskualde-ka eta sektoreka.

Hara, bada, kreditu horiek nolaz banatu diren eskualdeka:

Eskualdea	%-ko 28'4
Castilla la Nueva	21'1
"Vascongadas"	15'4
Cataluña	11'5
Andalucía	3'7
Galicia	3'1
Nafarroa	3'1

Sumatzen dugun "Castilla la Nueva"-ren orde "Madrid" ezarriaz estadistika hori zehatzagoa izango ote litzakean. Madrideak berak, bakarrik, lau puskal probintziek baino kreditu gehiago ditu Induban-en aldetik ere, industri berrien sortze-ko.

ZENBAT BILTZEN DUTE
EUSKAL HERRIAN?

Gauza guzietan alde bi baldin badituzte, puntu honetan behintzat ezin garbiago dakigu alde bi horiek badizela. Ez da, ordea, bat baizik agertzen, hobeki esan, ez dute agertarazten.

Alde bat da, Banketxe Industrilariak nun, zein eskualdetan eta sektoretan diru kapitala inbertitzen duen. Alde hori agerian dago, nahiz ez osorik.

Beste aldea da nundik biltzen duen Banketxeak diru korrontea. Diru etorbide anitz du Bankete Industrilariak, jendearen eta enpresen diru aurreratua bereganatzeko. Guzlen artean nagusi, agian, "Bonos de Caja" deritzen diru eskabidea.

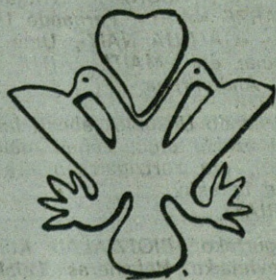
Guk jakin nahi gendukeana, alabaina, hau da: bestean diruaren" etorreraren berri zergatik ez du ematen Induban-ek liburu horretan. Kredituen banakuntza eskualdeka eman duen arabera, diru etorrerarena ere eraberean ematea, guriz jakingarri bait litzake.

Garrantzi izugarriko arazoa da hauxe gaurregun Euskal-Herriaren-tzat. Deskapitaltzeak jota dagoela euskal ekonomiaren sail anitz, edonork aitortzen duen egia da. Banketxe Industrilariak ere, deskapitaltze horren izkilla dira, ala ez?

Zenbat diru aurreratu biltzen duan Euskal-Herrian, jakin beharrezko arazo larria da. Aurrez ez dugu esaten, biltzen duana baino gutxiago inbertitzen duanik. Horixe, izango litzake deskapitaltzea.

Induban-ek ez du, liburuan, alde honen alpamenik egiten. Zer pentsa? Asmaketan ibiltzea etzazu gogokoa, baiñan isilgorderik geratu diren dato horiek aieru onik ez digute pizten. Indubane du hitza egia agertzeko, guk, berri, bihotza egia onartzeko.

Gurutx Ansola



Bodegón

Alejandro

Alejandro-ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz josten. Nal dan aukera be-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arid ditek merke ta ondo ematen.

Fernán Salbador, 4
DONOSTIA

ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Naparroko-Kantauriko ta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua
(Mayor, 50-1.º - Burlada Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22 - Telf. 26006

ARPIDE SARIA:

Barruan	215 pezeta
Korreo batasunetako errietan	265 pezeta
Atzerrietako beste errietan	285 pezeta
Aldez Aurrez galdetu.	
Salmentan (Ale bekoltza)	5 pezeta

«ema»
ESKULANAK

Aroztegiatarako ta errediza - lantegietarako auts - argailuak

Akabatzaille - lantegietarako auts - xurupatzailleak

Pertzagintzari dagozkion lanerako

Agitamuak eta Azterketak

Jauregi, 21

Urrutizkiña: 87293

URRET XUA (Gipuzkoa)

ORMA-IRAGARKIAK | NAFARROAKO Idatz - Sariketa



Oraindik urte gutxi dira Donostia barruan eta etxe berriak egiten ari ziran olategietan, euskal pintoreak margoz dana edertu zutela. Asmo hura oso ondo artu zuten donostiarrek, eta honela egiten jardun dira, nahiz eta azkenaldi hontan olategi batzuek utsik ikusi baditugu ere.

Sail askotan sartuak dira gure pintotreak, etat nahiz errietako euskal festak dirala, edo edozein eratako jaiak iragarri nahian, badute pintoreek nun lan egin. Azken egun hauetan iru artu ditugu, zein baino zein obeak.

Eta Donostiako C. A. T. etzaigu bakar-bakarrik jai eratzaile trebe eta eginkorra agertzen, baizik eta bere egintzak era askotakoak. Orma-Iragarkiak egintza hoiere parte badira ere, badute berez bere indarra, eta gure irakurleak ikusi ditzake hemen ematen dizkiogun iru irakargi hauen bitartez. Eskertzen diogu Donostiako Eraker eta Turismo Bilguari egiten ari dan guztia, batez ere euskal kulturaren alde.

Lehen iragarkiak Euskal Margolaren V-garren Txapelketa aurkeztzen digu. Egilea, Tomas Hernandez Mendizabalena; gaurkoa eta ondo lortua. Bigarrenak, Pelotaren munduko VI Txapelketa dakarkigu. Lau zesta punta, bakoitza margo diferentz argitua: urdin-illun, gorrixka, orixka eta urdin-argiaz egindakoak eta zesten aurrean pelota aundi bat bere larru motak bizitasun bat ematen diola. Irugarrenak, aurtengo euskal Jaiak jendeari gaztiazteko egin dana. XVIII-garren gizaldiko irudi bat da, eta Arrateko zelaian «Aurreku» dantza presentatzen du. Margoz ondo ornitua. Argazki hau Biktor Txarolak eginia, eta Tomas Hernandez Mendizabalek prestatutako maketa. Donostiako Aurrezki Kutxa Munizipalaren babesean egindako orma-txartel hau, Euskal Pelotaren Txapelketarena Industria Grafica Valverden argitaratuak dira, eta



Euskal Margolarena, Santiago Valverden.

Artearen sail honen aldea ere ez da ahaztu behar euskal kritika egiteko orduan. Historiak jakin bahar du gaurko arte alde honen berri.

A. ITURRIZA

OHARRA

Joan dan asteko Z. A.-n, Patxi Altunak «Sustrai bila» liburuari buruz egindako lanean, bi uts egin genituen, inprentan noski. Begira, azken-aurreko lerroetan zer esan behar litzakean:

«Horretaz, «deritzat» nik hari da, ez harek neri. Harek neri esateko, 153-gn. orrialdean aipatzen diren esenpluetan garbi ageri denez, «deritzat» esan behar da, ez deritza».

«Institución Principe de Viana»ko euskeraren aldeko sallak aintolatuturik eta Baztango Balleko laguntzarekin, aurtan ere «Idatz-Sariketa» izan dugun. Idatz-Sariketa hontan sar zaizken zazpi urtetatik amabortz urte bizkitarteko aur baztandar guziak, eta beren idatz-lanak, gertakari, sorgin-kontu, ele-xahar edo bertze zerbait holako gaiari buruz eginak dituzte. Igaz bezala aurtan ere Idatz-Sariketa honek izan du errekte eta egia erran aurtengo lanak igazkoak bano aunitzez hobeagokoak izan dira.

Sariak joan den urtekoak bezalaxe: Lenbizikoak 800 pezeta.

Bigarrenak 600, Irugarrenak 500, Laugarrenak 400, Bortzgarrenak 300. Gero bortz sari 200 pezetakoak, sei sari 150'ekoak eta gañerako bertze guziei 100 peza baktaxari.

Erratzu'tik 32 lau hartu ditugu. Arizkun'dik 18. Aniz'tik 6. Elizendo'tik 4. Lekarotz'tik 4. Almandoz'tik 2. Ziga'tik 2. Arrayoz'tik 2 eta Amayuritik 1. Denetara 71 lau.

Azpilkueta, Elbete, Gartzain, Iurita, Oronoz eta Berroeta'tik ez dute deus igorri. Juradoaren erabakia haxe izan da:

Leubizikoa. Norberto Agerre Almandoztarra. «Kito Tratularie».

Bigarren. Maria Teresa Iriarte. Arizkundarra. «Astoa ez kile jotzen».

Irugarren. Felix Inda. Amayurtarra. «Bortz urte nituelaik neri pasatuteko kontua».

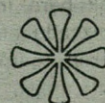
Laugarren. Dominica Etxart. Erratzuarra. «Gertatue».

Bortzgarren. Juan Etxart. Erratzuarra. «Nere aitei aite».

Abuztuaren 10'ean Elizondo'ko «Salón Parroquial» deitutako etxean ospatu zen Sarien banaketa Diputazio eta Balleko Etxeko Aintzindari nausienak Mai-buruan zandelarik. Sarien banaketa eginta ondoan, Urmeneta eta Hualde yaunak itzalditxo bana egin zuten baztandar aurrak eta eskuera goraipatuz.

Idatz-Sariketa hauek ez ginuzke utzi behar, gisa hontan euskal-kultura indartuko baita eta aurrei eta bertze gañerakoei ere zaletasun bizi bat piztuko baizaiote. Gauzak origi goatekotan idazle irakurle aunitz behar ginuzke eta hortarako zaindu dezagun gure mindeitze laudareak azkarki errokatu daitzin.

M. IZETA.



EUSKAL HIT PARADE

Abuztuaren Lehen amabosteko Euskal Hit Parade-n abesti garai-
lea «NI EZ NAIZ NI», Fernando Unsainek Kantatua. Bere Egileak: A. Zubikaray eta Biktor Ureña dira, Pepe Nietok konponduta.

Lehen hamar irabazleak hauek dira bere ordenan: «NI EZ NAIZ NI», Fernando Unsainena, «AURRESKU VIZCAINO», Bilbaoko Txistulari Bandarena; «IKUSI MENDIZALEAK», Argoitia analarrebak; «AITOR-EN HIZKUNTZA ZAHARRA», Urretxindorrek taldearena; «MARCHA DE SAN IGNACIO» Donostiako Orfeoiarena; «JABETASUNA», Benito Lertxundirena; «ALAITASUNA», Eztitxurena; «ASARRE NABIL», Fernando Unsainena; «GALDUA NAIZ», Unai bikotearena; eta «MAITE ZAITUT NESKA», Andonirena.

Fernando Unsainek abesti indarra garbi azaldu digu; Lehen mailakoa irabazi, eta zortzigarrean ere bai, beste batekin.

BERRIAK:

Algortako «BIOTZ-ALAI» Korak, Torrevieja-ko Habaneras Leiatetan lehen saria irabazi du.

Eztitxu ere goi-mailan geratu da Saturrarango «Venecia» Dantza leku berria zabaldu zan egunean.

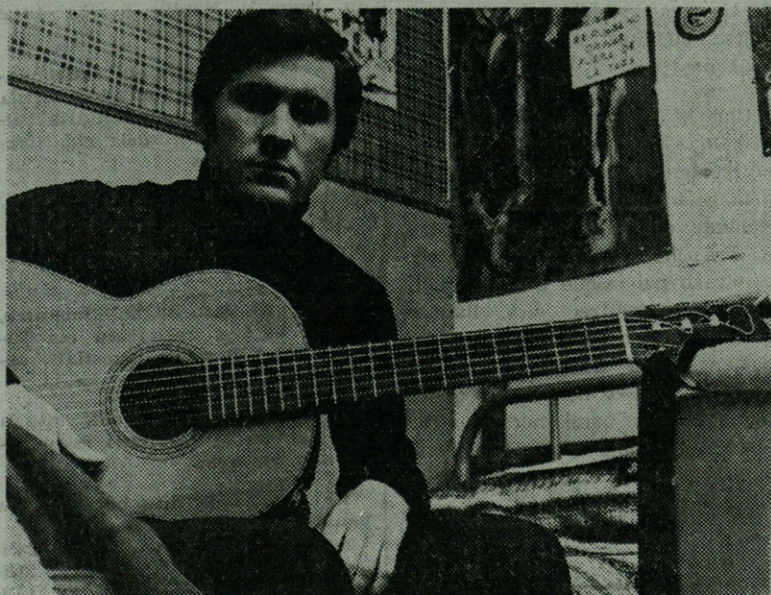
Zorion Egileor, joan dan astean Barcelonara joan zan bere lehen diska irartzera.

Argoitia Anai-arrebek datozen eguberritarako diska berri bat egingo dute. Baditeke ere L. P. bat egitea beren kanturik berezienekin.

Oñarriak Orkesta desagindu da, nahiz eta beste batzuekin berriz osatu ta jarraitu. ENARAK ere ausi dute berena. Beste Orkesta berriak sortuko al zaizkigu? Ala espero beharko dugu, bestela...

Urretxindorrek ere laster argitaraldurik nai dute beren L. P. Zoritzarrez, luzatzen ari dira.

TXAIRO bikotea ere Gipuzkoa barenean beren izena ondo zabaltzen ari da.



Gernikako Jaialdian Argoitia Anai-arrebek parte artu zuten, eta Larabezu, Hauk berak, Moi Egaña, Yayone eta Joseba, Romo bikote berria, Gau Txoriak, eta abar.

Portugaleten berriz «EZ DOK AMAIRU», Areiltza zumardian, jende asko eta gorenengo txaloak irabaziaz.

J. M. A.



1.896

1.969

GIPUZKOA-KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru beartetan gure «PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos) baliu zaiten

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Zure baserria erosteko edo obetzeko
Aberria —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko fruituak obetzeko
Jakindean jarri zaiten Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Landolakoa 65 19 33

URRETXXUA

Urrutizkiñak

Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda de Francia, 1
I R U N

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefonak.: 25.457 eta 26.867

OAR·Sorta

53 OIARTZUNGO IDAZLE BAT

Oiartzungo Etxetxiki-n jaio zan Lekuona eta Etxabeguren-dar Pillar. Donostiako «Argia»-n idatzi eban. Oiartzungo barriak emoten ebazan, euskeraz.

«Mirentxu» izen-ordeagaz izenpetuten ebazan bere idazlanak.

Bere anaia Martinegiz eskolatu zan euskeraz idazteko. Asko maite ziran neba-arreba biak.

Gerratean alargundu zan Pillar.

Bigarren eskontza Anastasio Zapirainekin. Lezotik egiten zituan onek bere kronikak «Argia»-rako.

Irurorrei ta lau-bat urte izango ditu orain Pillar Lekuonatarak, eta Lezon bizi da bera.

54 SALAMANCAKO EUSKAL IKASLEAK

Salamanca ikasle dagoan euskaldun gazte batekin noia gaur autobusean.

Euskaldunen semea da bera, baiña gaztetan ikaslarren galdu egin dau gero. Etxean gurasoak erderaz beti, euskaldunak izan arren... Ikastetxean barruko barrukuma... Erdaldun orain!

Salamanca egiten ditubeez euskal-ikasariak. Umetan ikasi ebana barriro gogoratu eta jabetu.

Euskerazko meza bat be badauke. Neska ta mutil, pillo ona biltzen da igandetan eta jaiegunetan. Berrogei ta amar bat bai, gutxi gorabehera.

55 AMPUERO DURANGOKOA

Durangotarra zan On José M.^a de Ampuero. Orue abadearen lengusua zala, uste dot, edo etxeartekoa bai beintzat.

Euskerazko liburu bat egin eta argitaratu eban Oruek.

Ampuero be bai beste bat, eun eta bederatzi (109) orrialde daukizana. Bilbon argitaratu eban, Probiñziako Moldiztegiaren: 1909-garren urtean.

Necazarien Cartillachua Bizcaiko euskeran. Auxa da Ampuero liburuaren izena.

Leon XIII Aita Santuari egin eutsen omenaldi bat euskaldunek. Euskal-Erriak Aita Santuari izenagaz argitaratu eben liburu eder bat 1887-garren urtean, Tolosako Eusebio Lopez-en moldiztegiaren. Emen be emon eban bere euskal olerkia Ampuero.

Ez da aipatzen idazle au Euskal Literaturetan. Aipatu be ez. Bibliografiak bai, aipatzen dabee bidezko danez.

Euskal idazleen Iztegi Ornidua egite-ordurako, emen daukagu txartel jakingarri bat. Ampuero moduko euskal-andiki gitxi emon deuse bere ondasuntxo euskera idatzari. Ampuero merezi dau aipatzea gure idazleen artean.

56 «ZAPOERRI»

Durangotarra dogu au be. Oso gaztea, eta euskal idazletzan ondo datorrena. 1945-garren urtean jaioa, Durango-kalean.

Luma-langillea. Ori da bere langintza, bizibidea, baiña euskaldun-tasunaren alde aalegintzen da oporaldietan: Ezpatadantzaritz ikastea gura dabenei erakusten, eta «Pospolin» izeneko taldea sortu dau... Euskal ikastola... Euskal-alfabetatzea... eta bar. Pozgarria da Durangon onelako gazteak ikustea.

Euskal idazletzan agertu jaku trebetasun on batean Aroma eta Lejarreta-tar Joseba Andoni. Durangoko euskera jator-jatorrean artzen dauz sustariak Aromaren bizkaitar euskera landuak. Barri-emoteilletzan tankera jatorra eta egokia dakar, eta gaiak aukeratzen begi onekoa. Euskal-idazle on bat jatorra Aromaren luma gaztea, okerrik ezpada.

Durangoko kaletar askok eta askok ez dabe euki zure moduko zorion subterrik euskeriagaz gurasoekin. Aurrera «Zapoerri»!

ARRIURDIN

ARTE ETAK
AZALKETAK ETA ARTISTAK

Abuztuko ilabete hontan gauza interesgarri batzuk ikusi dira Euskal Herrian. Han eta hemen, hiriburuetan (Donibane, Donostia) eta herrietan (Durango, Zumarraga) mugimendu andia izan da. Azalketak ugari eta onak izan direlakoan gaude. Baina goazen azterketa bat egitea.

1.—KATALANDAR MARGOKETA GAZTEA
«HUTS»-en.

Huts-en, Tarragona Taldeak bere kuadro, erbil-lan eta lei-bits agertu ditu. Azalketa ona eta oso interesgarria, aberatsa eta desberdina. Ezberdina, 7 artista berezi direlako eta bere teknikak ere diferenteak izan direlako. Hona artista hauen izenak: Ferrand, Fort, Lindin, Moret, Parra, Rubio eta Jordi Secall. Beren lanak oso ezagunak dira Espainia osoan.

Grupo edo multzo hau Tarragonan igaz eratu zuten eta artista gazteari aziketa-estetiko bat eman nahi diote.

Azalketa osoa ikusita, abstrakto eta apaingarri bien artean dabil.

Bertan Ferrand eta Rubioren erbil-lan oso balio-tsua arkitzen ditugu, ondo tajutuak, txukunak eta gaur-gaurko formaz eginak: lautazko geometria eta noizbaiteko moldeak. Fortek, berriz bost lei-bits (esmalteak) landugabeak bainan oso lirikuak eta ofizio andikin eginak asegi ditu.

Jordi Secallek bere abstrakto oihaletan teknika berezi bat menderatzen du eta bere sustiak buztintzen sartuak dauke. Margo bateko kolore eta geometri formekin ikuslearen barnean pake andi bat sortzen du. Moretek berriz diseinu indartsuak eta kolore berez jotzen du, bere eskututik irudi xotilak eta lirainak ateratzen dira; Picassoren marrazki batzuekin antza baduala esango genduke.

Baina gure atentzioa deitu zuena A. Gonzalo Lindin izan zan; orban andiz eta pasta edo texturaz egindako pintura; bere oihaletan ba dago inder eta kemenik, paisaje on bat egitea zaila izan da beti eta Lindinek paisajea berritzen du, paisaje berri bat sortzen du eta ikusleari ematen dio.

Bukatzeko azalketa hontan inestigazioa eta sor-kundea ba zala esango nuke eta arte arazoetan —gur eta bati— inestigazioa ez dan guzia ez da artea.

2.—EUSKAL ARTEA ZUMARRAGAN.
ABUZTUAREN 15-etik-25-era.

Il hontan, Zumarragako udal-atxearen babesean, Jose Mari Telleria, Txiflo Apalategi, Mariage Mendez, Aleman Amundarain, eta Martin Garcia, beren lanak erakutsi dituzte.

1966-ko urtean Veneciako Bienalean Txapeldun izan zan Julio Le Parc-en hitzekin azaldu dira: «Jakintsuaren eta ertilariaren egitekoa gizartearen: Ertilariaren eta gizartearen lokarria aztertzea geroz eta premiazko gertatzen da gaur egun. Nahiz eta gizarte arazo kutsutua egon ertilaria, beharrezkoa da bere eginak garbiki ezagutzea. Funtsean, gizarte iturrietara eraman behar gaituzte zientzi adar heurok gauden lekun eta garai hartan. Kaltegarri litzake artilariaitsu itsu amen esatea, gizarte azterkete batera ezbagaramatza, gizartearen barne-etenak ikutzen ezbaditu, zeren eta eginkor bilakatu behar du jendeak, alderak obra ditzan. Parte artzako gogoa piztu behar da gendearengan, alkarrekin ekiteko gogoa heien problema astintzeko. Hitz batean, nagusikeriaren eta morrokeriaren serbitzuten egon ez dizezen iratzartu. Giza zanzazioak eta herri zanzazioak lertzeko hamorru biziak ekarri. Balio kategoriak aldatu ta eskema zeharrak hautsi, alkarren arteko ekintza bat dedin. Kultura gerla bat tajutu, sextimaren barne-etenak astindu, jendearen indarra obratu arazi, geldikerak saltu, mitokeria suntsitu, axolarik eza gaitzetsi. Erti lanaren balio ez dago beregan. Kultura berri bat sortzeko bere balioan baizik. Gaurdanik balio-tsua da ertilariaren jarrera, ertilana bere baino».

Le Parc-eren itzak gogorak eta garrantzitsuak dira, manifestu baten indarra dakarte; bainan goazen azalketa hontan obretaz azterketa bat egitea.

Telleria gura paisajeari giro berri bat eman nahi dio, urdin, berde ta okre gamekin eta abstrakto formekin jostatzen du. Bilatzen ari da. Kuadroak ondo burutuak daude, bainan apaingarri ta intelektualismo usai pizka bat daukatela esango nuke, eta kantu teenta arrisku hau baztertu egin behar du.

Amundarain pintura, berriz, beste erakoa da, irudizko pintura eta oso interesgarria. Bere kuadroak, antzargazki impresionista dira, arinak eta marrazki on baten gainean eginak, nabarbenak eta hautatutako kolorez tajutuak. Irudi barri bat biltzen ari da (erretur erdian dagoen bezala) eta arkituko dela uste dugu.

Mariagek surrealista eta ametsen tarteko marrazki

batzuk esegi ditu. Marrazki-akuairelak dira gehienak eta Codornizen dibujante batzuekin ahaidetasun bat badauke. Bi eskultura presentatzen ditu Txiflo Apalategi azalketa hontan eta inestigazio bat egiten ari dala esaten du lerroetan. Ekilibrio andikoak dira biak eta laku zabal bat eskatzen dute. Garcia Martinek bere aldetik honela dio: Argazkia arte bezala beti argazki teknikoaren gainean joan da. Baina teknika alde batera uztea iltzea da. Teknika honek ez dio ertian nortasunik ematen. Teknika ikasi behar da. Gero ahaztu. Bere argazki edo fotografiak erreialismo sozial baten sartuta daude eta oso politak dira.

3.—BAKARKAKO AZALKETA.

Igaz bezelaxe San Telmo Museoa Irene Laffitek 27 oihalek esegi ditu. Beti bezala donostiar pintora trebe hau expresionista harian dabil, expresionismo bakun bat, baina oso berea. Bere oihaletan, Laffitek, giro atsegin bat ematen du eta ikusleagan atsedeen neurrigabe bat sortzen du. Laffite kalera ateratzen da eta han ikustan duana (etxeak, kale txikiak, teilatuak, leiho zaharrak, kaila eta lantegiak) bere kuadro-etara eramaten du. Txipukada lodiak, kolore indartsuak eta garbiak, orban zabalak eta bere obra denetan, antzinan sartuta, nortasun andia. Pariseko (Rive Gauche, Quartier Latin) eta Euskal Herriko (Pasai Donibane, Donostia) eta bere lore-sailetan sakontasun eta sintesis on bat ematen du. Eta sintesis on bat egitea beti izan da zaila. Laffitek euskaldun dalako, bere pintura oso indartsua du eta nahiz eta Parisen bizi horrela ateratzen zaio.

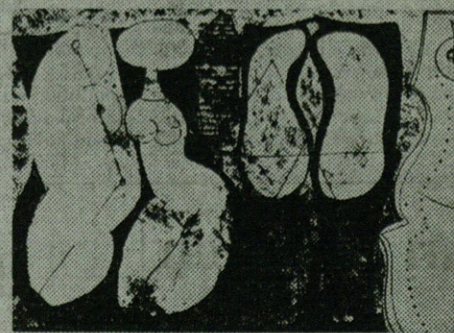
4.—ZENBAIT BERRI.

● Gazteiz Florentino Traperok ikusia. Katedral berriko atariko apostoluak egin zituen eskultorearen arkatzak berak, xuxaki asko jaso ditu Gazteizko xokorik politenak: dorreen barrokismoa, etxe-aurreak, atariak, klaustroak eta hoi erromantiko ikutua eman die, florentziko gustoz nahi bada. Beraz apunte mordska bat ba da, berez album balio-tsua osatzen duena, ez ezaguna ordea.

KATALANDAR MARGOKETA
GAZTEA

tarragona taldea
1970 abuztua

Huts
Gazteizko Espainia, 3
telefono 28877
San Sebastian



● Donostian Aldundegiko Ezikete eta Kiroletako Batzordeak, Gipuzkoan arte-lanean asi dira guziei beren zuzenbideak, Aldundegi horren jauregi (Gipuzkoa Emparantzan, Donostia) bidaltzeko eskatzen, berak ere pauso bat eman du aurrera aurtengo neguan Gipuzkoako artea jasotzeko bidean. Katalogo bat egin nahi du, bertan pintore, grabatore, marrazkilari, eskultoreen izenak eta zuzenbideak eta holakoen historiala, ikasketak eta azalketak emanaz. Interesgarria da hau bai artistentzat eta bai «marchanteentzat». Denen onerako izango dugu hau.

● Zarauzko Dorra Luzean Abuztuko ilean bi azalketa izan dire: lehenengoa zarauztar artista zan Sabino Izetaren homenaldiaz eta bigarrena beste zarauztar Ignacio Chapartegiren obrak.

● Getariako kaler oroitari bat jaso dute arrantzearen andreaken izenean. Asmorik ederrean iruditzen zaigu, bainan ez nola egin dan. Zergaitik ez du artista euskaldun batek egin? Zergaitik gure eskultoreak enenetakotzat jo arren, oroitariak eta beste obrak kanotik ekartzen dituzte? Getariako Aiantamentuak bere jokaera aztertu beza.

Edorta Kortadi.

Oyal s. a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak
Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLATEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIN

URTIETAN LAN GIETAN OTUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

MOTOR ELEKTRIKOEN
KONPONKETA

GORDAILUAK

Bar Deportivo aurrean

Nueva, 3 Urrut.: 58357

ANDOAIN

URRETXXU

Urretxun ere bai

Zer eta noiztik?

Ara azaldu nai nizuekena:

IKASTOLA

Zeinbat errietako berri ematera-koan, jakeko gaia izaten dugu Zeruko Argi'ko orrialdetan «IKASTOLA» gai au eta oiturazko lerro itxu batean diardugula uste izan dezakezutela... bildur naiz.

Aitatu genezaken beste arazorik erriak ez ba'lu ere...

Ba'ditu euki.

Milla auzi garrantzitsuz jabeturik ikusten dugu nork gure erria. Ajo-laz bear genituzken gora-bera oietan zer dezake erriak, erri soillak?

Geientxuenetzaz jardutek, al-per-itx ereintzea litzaiguke. Erabakiak, zartaraz ba'da ere, tximist indarrez, goitik bera, arrerazi oi dizkigute.

Errian... zer dezakegu?

Ez dut beste gabe moda berriko gai bat aukeratu; nere ustez erriak, erri soillak, aintzakotzat arturik, erabaki dezaken edo ta erabakitzen lagundu dezaken gai bat baizik.

IKASTOLA eta bere inguruan Urretxu erriari lotuko naitzaio nere lantxo ontan.

Berez... ikastola guk, erria osatzen degunok eratu eta zuzendu dezakegu, asmo goen-goenera iritxi dedin.

Ara inoren zai ezin egon gaitezken bidea.

Pausoz-pauso... astiro bai, tinko bai, jomugaraio erriak bere gain, erantzunkizun osoz, eraman bear-ko dun zama astuna.

Zama astuna... tamalgarri benetan, degun egin-bear au, zama... bai zama izanez, iritzi orretzaz onartuko ba'genu.

Ikastolak eman dezaken ondorena, euskera ta abar, uka al dezaiokegu, ongarririk xamurrena, gure erriari?

Ortz-adar margo ederrez jazten ari dan gure Euskalerrria'ren nortasunak ezin du margo bat bakarrik gabe izan.

Ortz-adar margo esoz ez-ezik, izkuntza, margo biziena, itzalirik, bai ote du gure Erriak nortasunik?

Urretxu ta bere ikastolari dagozkionez, ezer gutxi erantsi dezaioket beste errietatik idatzitakoari. Kuku kanta berdintsuk asmo on ugari galerazten dute an-emen.

Legarekiko eragozpenak, diruzurki, irakasle ta andereño eza... erraztasunik ez.

Urratz arrasto sakonak utzirik asiera eman zitzaion. Urretxu-Zumarraga baratzen kimu berri bat, euskera usai utsez gozatuko gaituen bi txurteneko kimu berri bat. IKASTOLA, kimu berri; aurrentzako egun guztiz beste zeinbat euskerazalerentzat gauaz, bere bi txurten bereziak.

Aur-ikastola: Euskalzale guraso batzuen gogoz, euskal kulturak erriari egin zion delari erantzunez, leenengoz bildu zan.

Gorago aitatu dizkizuedan galera-raz tozozkiola, lanari ekin zion. Ortarakoxe gertatzen jardunak ziran andereño biren aal'izate utsean zurtartu zitzaizkigun amets genituen itxaropenak.

Lau urte ta bosgarrenera sartu. Asierako irurogei aur, gaurko irureun ta berogeita amar. Andereñoak, bi, ta amairu orain. Bitarteko ertz eta oztopoak, ezin-esanezko; banaka-banaka bere garaian dagozkien erabakiak eman al izan zaizkie.

Ara gaurko gure ikastola. Aur artean aur genuen asieran eta batxiller mallaraio bere bideak urratu-rik arkitzen degu gaur.

Berez gutxi zezakean IKASTOLA. Erriaren erantzun jatorraren eskutik ekin zion eta jarraitu ere jarraitzen du. Dezakeen arazoetan, an dago beti erria, erantzuteko beti prest. Danok bat galararik, indar gera eta edozertarako.

Ikastolaz zenbait euskal gurasoren zalantzak mingarri zaizkigu benetan. Gertura, zulo txikitik etxe aundirik ikusterik ez ta ikastolaren esan nairik ulertzen ez dute. Gerogokeriz, milla aitzaki asmatuz, bizkarra jasotzen diote. Erderaz ezi ginduen, euskeraz berriz gure ikastolako aurrak. Bi eta bi lau dirala mundu guziko ikasketak erakus-

ten dutena dugu; euskeraz pentsatu ta euskaldun bizi, bestelako ikasketei leku emanez IKASTOLA beste inork ezin du.

Zaitezte itxaropen osoko, euskaldun gurasoak, gure Erriaren etorkizunari dagozkion bideak errazturik. Gaurko aurrak, biako Erria.

Gau-ikastola: Ogeita zortzi ikasle irakasle bakarraren inguruan, aditzak buru-belarri gindula. Ara gau-ikastolaren asiera. Euskeraz jakin genekienok, baiña gure izkera apaindu naiean alkatu giñan.

Bi ikastaroz jarraitu genituen irakaslearen erakutsiak. Etziran alpe-rrikakok izan. Bazan errian euskal zaletasun isilla. Erriko semeen biotzetan kezka biziak. Amarengandik ikasitako izkuntza, aaztua.

Esku zabaltasun osoz, aal genuen neurritan lanari ekin genion. Eund da larogetabi ikaslek asiera eman zioten. Zaar eta gazte, gizon eta emakume, zer zan ural!

Ezertxo etzekitenak, zerbait ulertzen zutenak, itz batzuk zekizkienak eta itz egiten zutenak.

Ainbeste ikasle, ainbeste maila... Guztiara konpondu aal izan giñan. Oñatibia jaunaren liburuetatik ari-tu giñan.

Atsegingarri benetan ikasle guztien erantzuna. Bide erdian asper-tu ta dana bertan beera utziak izan ziran; ala ere eun da berogeita-zazpik bukatu zuten ikastaroa.

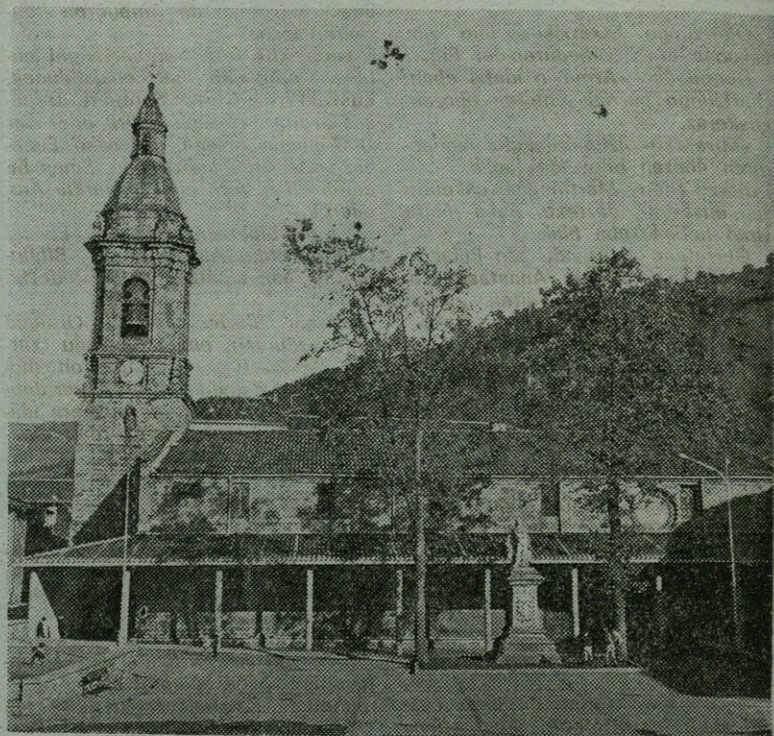
Aurtengo urritu da ikasle taldea. Geiegikoa ba'zan izan ere asiera-koa. Irurogei inguru bildu ziran igaz-ko ikastaroan.

Ainbeste lanen emaitza jasotzen asiak gera. Euskeraz mintzatzen di-ran euskaldun berriak, zaletasunez euskera erabiltzen duten ikasleak...

Gaiñean degu aurtengo ikastaroa. Datorren illean asiko zaigu. Mingaiñez ezin eta azalez euskaldun azaldu nai izaten dutenentzat, au-keria. Eta gure errian... ez al du euskerak lekuri egingo?

Esna gaitezen, Berandu, sekula ez dugu berandu.

ARRIL



Jauregi - tar Gaspar

URRETXUAR JENERALA

Artzai bat besterik ez zan gure erritar ori ogei urte zituala, baiñan bai azkar gudari biurtu ere, Napoleon-en gudarosteak Pirineotik beruntz gudan sartu ziranean. Amaika burrukalditan gogotsu ibilliaz Napoleon-en gudataldeen aurka gure erritarak sasoi onena zuenean. Aldaketa ori gertatu zan.

Irimo mendiaren egian paketsu bizi zan gazte ura, gauetik goizera gudari burrukalar biurtuta ikusi zan; artarakoxe jaoia balitz bezela. Or ibilli zan batera eta bestera jo ta ke frantsesen aurka atsedetik artu gabe. Guda taldea sortu zuan emen inguruko artzai ta baso-mutillak bildu-ta, bera gidari zala.

Burrukaldi asko irabazi zitualako, laster ikusi zan artzai izandako ura, gora ta goraka, goeneko mailletara iritxi arte. Noraiño igo zan jakiteko naikoa da esatia, artzai utsa zan ura, Jeneral izateraioño igo zala. Berrogei ta amairu urterekiñ il zan, milla zortzireun ta berrogei ta laugarren urtean.

Artzai ta gudari izandako arrek or dauzka bere omenez jarrita bi kale bere izenakin; bat Donostian Urumea ibai aldean, parte zaarrean, ta emen ere bai bere errian beste kale bat bere izenakin. Ta bere erriko eliza nagusian, alako orogarri berexi bat bere gorputz kutxaren gaiñean.

Gure erritarra kale izenetan ikustea ez du inor arritzen, ori sarritan gertatu oi dalako, izen aundiko gizonakiñ. Baiñan guda-gizon bat, eliza barrenean lurperatuta bere orogarri ta guzti agiri-agirian? Ori gaurko eliz-girotan eziñ inundikan ere ontzat eman. Ta gutxio oreindik, Jaungoikoz-ko kutsu geiegi gabe bizi izan zan bat, urretxuar onekiñ gertatu zan be-zela, jakeña danez, nolako bizi-era eraman zuan Gazteiz aldean. Ori ala izanik, zer dala ta irauñ bear dute eliz barruan illobi ta orogarri oiek? Zenbait garaitan ez zan arritzeko ala gertatzia oiturak alakoak ziralako batzuetan, eta besteetan, Eliza, erri-agintariekin mendea ibilli oi zalako. Baiñan garai aiek joan ziran, ta gaurko giroak bestelakoak dira. Eliza bera, bide berri bat artuta dijoalako.

Nere iritzi, bere lekua beste erritarren artean dago, au da erriko il-tokian. Añi xuxen oraintxe bertan ari dira erriko il-tokia zabaltzen ta berritzen, ta badago aukera bikaña leku aldaketa egiteko, artarako au-rrez leku berexi bat aukeratu ondoren.

Gauzak orrela dirala, ZUZENTASUNAREN izenean eskaera bat egiten diot Urretxuko eliz-gizon zintzo ta jatorrei ta eskaera auxa da: Jauregi-tar Gaxpar zanaren gorputz-kutxa ta itxurazko orogarriak, leenbailen Elizatik aterata, erriko illtokira eraman ditzatela.

AZURMENDI-TAR YOKIN

«ARRAZOLA» ERREDIZAK

Urretxua'n: Iparragirre, 2

Legazpia'n: S. Antonio, 2

Urrutizkiña: 878932

LO-GELAK — EGOTeko GELAK — SUKALDEAK

— URRETXUA — (Gipuzkoa) —

Iparragirre Irarkola

SAL - EROSKETARAKO EDOZER IRARKETA
LIBURU - JOSTE TA OFIZINATARAKO LAN APAIÑAK
LIBURUTEGIA - PAPELTEGIA

Urrutizkiña: 871413

URRETXUA (Gipuzkoa)

Mari Karmen
ille - apainketa

EMAKUME - ILLE - APAINKETA

Iparragirre, 28 — Urrut.: 871283

URRETXUA (Gipuzkoa)

BENGOLEA

J. A. AZTIRIA

ZERRATEGIA



Iparragirre kalea

Urrutizkiña: 87407

URRETXUA — (Gipuzkoa)

apaolaza s. l.

LABAIÑAK ETA MAI - TRESNAK



Iparragirre, 24

Urrutizkiña: 871183

— URRETXUA — (Gipuzkoa) —

ETXEGINTZA

JULIAN MASACH — JOOSE ALCHU

ETXEBIZITZAK GAURTIK SALGAI

RENTA LIMITADA

Polígono, 6

URRETXUA (Gipuzkoa)

mendexa

Mendaxako antzezleri taldeak maiatzaren 25-ean, Markinan, «Kalifornia'n kuku» izenakiko antzerkia emon eban. Ekainaren 21-ean, Amoro-ton, antzerki berau.

Orain, negu alderarte, antzerki lanari utzita dagoz.

Mendaxako pelota txapelketa amaitu da.

Leenengo maillako txapedun, Kepa Iñaki Uskola ta Azentzio Laka gelditu dira.

Bigarren, José Plaza ta Bruno Arrillaga.

Bigarren maillako txapedun, Anjel Mari Iturrazpe ta Jose Mari Plaza. Bigarren, Ander Iturrazpe ta Joxe Txakartegi.

Txapelketako zuzendari: Anjel Mari Iturrazpe, Xabier Txakartegi, Azentzio Laka ta Zugadi.

Amairu bikoteak artu eben parte guzira. Danak mendexatarrak.

Abuztuaren 14-ean egin zan lagun arteko afaria, txapelketa amaitu ondoren.

Oitura dogun lege, pelotari zuzendaria ta Arregi bertsolaria tartean genduzala. Afal ostein, bertso ederrak abestu euskuzan Arregik. Bai euskal abesti ederrik abestu be guztion artean. Gau alaia igaro genduan.

Ea ba, Mendexako gazteok datorren urtean be beste orrenbeste egiten dogun.

EZKONTZA

Abuztuaren leenengo egunean ez-kondu zan Lokis baserriko Juan Osa, Eako Mari Tere Okamikagaz. Zorionak!

Txakartegi-tar Joxe

beasain

BIDELUZKO JAIK

Beasainen kale bakarra dugu bere jaiak urtero ospatzen dituen. Berau J. M. Arana kalea da baina gehienek Bideluze izenpean ezagutzen dugu. Jai berezi xamarak egin ohi dituzte, kalea ere berezia bai da. Emakumeak bakarrik osatutako elkarte bat ere ba da eta halako batasun giro harrigarri bat ere bai. Aurtien iraile-ren 5, 6 eta 7-an ospatuko dituzte eta lerro hauek argia ikusterako, beren egitaraua zaldia izanen da. Aurrerapen bezala ba dakigu, asto lasterketa, txirrindularia, sokamaturra, erregina aukeraze, dantza saioetako zenbait txapelketa berezi, gizonentzat toka leiaketa eta euskal dantzari talderen baten eginaldia izango ote den edo... Direnak direla, jenderik ez da faltako jai hauetan eta Beasain-giro giroari pizgarri izan dakizkiola. Bertarazten zaretenek ondo igaro hitzazute.

LA PAZ

Izen honekin bataiatu dute, herriaren mendebalean egin dituzten etxe berrien hauek. Ene iritziz, ba da inguru horretan zenbait baserri-izen eta zelai-izen jatorragorik! Beste behin, beren lurren eta inguruen izenei eusten ez dakiten batzuen-geatik, betirako ahaztuko dira eta izen arrotzak gailendu. Noiz esnatu behar dugu?

OPORKETAK

Udarako oporketak Abuztuan igarotzen ditur herriko jenderik gehienak. Beraz aurtengoak ihes egin digute eta herriak bere bizitasuna berriatu du. Datorren urterarte.

MURUMENDI

olaberria

Gure apaizak. Oلابerrian ba-dugu arazo bat, bizi-lagun geienei ajola zalena: «Gure apaizak».

Bai egia da bikario jauna eta urteetan aurrera dijoana da gure herriko apaiz lanak egiten dituen. Ez ote dugu beste apaiz baten bearrak? Gauzak nola diran ez dakianak berealaxe esango liguke. Yurre baileran badugula beste bat; bai, ba-da apaiz-bat baina guk ez dugu apaizik.

Oلابerri oso sakabanatua dugu-larik-ere, Aristrainen lantegia dala eta berak egin arazi zituan etxeen-geatik ba-dugu hor jende talde-bat elkarren inguruan bizi diranak Ka-

pila bat ere egin zuten eta Kapi-lau bat jarri hori zuzentzeko. Kapi-lau hau ez dugu gure apaiz be-zela ikusten baizik Aristrainen men-pean dagoen langile-bat bezela, be-rak ordaindu eta bere serbitzurako.

Bailera horretan, igandeetan bi meza dira, bata 9-etan eta 12-etan bestea, biak erderaz noski, tarteka Jaunartzerako abestien-bat euske-raz. Hau horrela izan arren orduak egokiak dirala-eta jende asko bil-tzen da elizkizun horietan. Zer ari gera egiten gure herriarekin?, ez gaitezen ahaztu Olaberria nolakoa dan eta Olaberriarrak gerala. Le-hen, goizeko 6-etan ere ba-zan me-za bat, gauze lana egiten zutenen-tzat ondo zegoela pentsatuta jarri-takoa, baserriarrentzat-ere orduz etzegon gaizki, lehen zala esan dut, orain garai hoietan ateak itxi-ta arkitzen dira, jende gutxi joaten omen zan, jende gutxi izango zan baina joaten ziranak soluzioa erraz-tasunez bilatu ote zuten? Orain la-runbatetan arratsaldeko 7-etan dugu meza igandeko liturgiarekin, hau egi-teko Ordizitiki talde bat etortzen-za euren abestiekin meza horretan par-te hartzeko, orain talde horrek ere frakasatu edo joateari utzi egin ote dioten esaten du jendeak. Nun dira herrikoak? Berarekin hartu-eman-a dutenak zenbat dira?, hauek oso errax zenbatu ditezkeala dudarik ez da.

Lehenengo egun batean, herritar ba-tekin hitz egin nuen eta baita gai honetaz, nik ez nekian gauzabat ere esan zidan: herrian dugun apaiz hau etxez aldatu egin omen da eta «a todo lujo» erderaz, esaten dan bezela, jarrita omen dauka. Etxez aldatu hobeto izate arren, noski.

Beste gauza gelago esango nu-ke, Kristau ikasbide eta abar; da-na dala herriak, berari entregatu-tako apaiz bat nahi du. Kristok esan zuan, etzala mundu honetara etorri serbitua izateko, Berak serbitzeko baizik, hori gogoan izanik Kristoren ordezkariak nahi ditugu. Bera toki hartan eta garai hartan amoldatu zan erara, amoldatu gaitezen gu hemen eta garai honetan. Apaiz be-harra ba-dugu, euskalduna behar dugu eta elizkizunak euskeraz nahi-ditugu, honekin ez dut esan nahi herrian batzuk erdeldunak balin ba-dira, ezertan parte hartzerik izan behar ez dutenik eta elizkizunik erderaz egin behar ez dutenik, baina guziak era horretan ez dut uste egokia danik gure herrirako.

Meza eta gainontzeko elizkizu-nak gure girokoak baldin badira du-darik ez dago etekin gelago atera-ko diegula.

IRUNE

mutriku

Erriko berriak.

EZKONTZAK.—Laster ezkontzen di-ra, Irtuete Lizardi-tar Iñasio, An-donegi Yurrita-tar Lolitaren; Ur-kiza Alberdi-tar Guillermo, Debako Urain tar M.^a Teresaren; Ondar-rua-ko Ortega-tar Alfredo, Anso-rregi Mugerza-tar Josefinaren; Odriozola Ugartetxea-tar Iñasio, Flores Urreisti-tar Arantza-ekin; Herrera-ko Azurmendi Alberdi-tar Jose Antonio, Arrieta Balanzate-gi-tar M.^a Pilarren; Arrieta Ipa-rregi-tar Anjel, Pagoaga-tar M.^a Lurdesekin; Esnaola Oñederra-tar Joxe Mari, Mendaroko Iriondo Elorza-tar Lidia-ekin; Durangoko Zuazo Ortuzar-tar Julian, Salegi Osa-tar Antonirekin; Ondarruako Lilarona Rodrigueztar Jose, Olabe Agirre-tar Kontxitaren; Berria-tuako Gandiaga Gandarias-tar Mi-kel, Uranga Basurko-tar Kontxita-ekin. Zorionak guziei.

GAIXORIK.—Donostiako gaixotegi batean zerbitz gaixoturik arkitzen da, gure adiskide on Bersitain ta Piker-tar Yon, apaiz jaun agurgar-ria. Baita ere oso gaixo jarraitzen du bere gaixotasunean, Odriozola-tar Felizitas. Leenbai-leen sendatzea oia dizkiegu.

ARRANTZALEAK.—Ba dirudi azken aldi-auetan gure itsastar atun-za-leak, bai Aljiciras aldean ta bai emengo uretan dabilzanak, arran-tza onak egiten ari dirala, la ba mutillak, jo ta ke. Kalbarioetako jaien pozetan.

SENDAGILLE BERRIA.—Bazegoen sendagille on baten bearra. Orain dala gutxi sendagille berria eto-ri zaigu. Karlos Juarez Dimas jauna. Gizon jator ta zuzena di-rudi. Berengana zuzendu diran gaixo guztiak oso pozik arkitzen dira. Gaixoentzako guztiz atsegia ta arduratsua, eta beti, emai, ger-

tu dagoana, edonun ta noiz nai gaixoei laguntzeko. Orrelako gi-zonak bear ditugu. Poztutzen gera.

GURASOEN ELKARTEA.—Orain ur-tebete inguru, eleiz-gizonen deia-ri erantzunaz ogeitaamar bat gu-raso bildu giñan Gurasoen Elkar-tea eratzeke asmoz, baita zerbitz lanean asi ere... geroztik zer ger-tatu dan ez dakigu. Oraintxe da garaia lan egiteko. Iñoliz baiño ze-regin gelen oraintxe daukagu, gu-re erriko gora-beeretan, gazteria-ri buruz, eleiza bidean, ikastolak ta abar ta abar. Beraz... GURA-SOEN ELKARTEA ¿noizko?

LAU

mondragoe

“DANOK”-eko Batzordeak beren bazkideei deia

Bazkideok:

Oporrak bukatu ditugu, eta gure gorputzari eta gure espirituari poz-arindu bat emanda gero berriz ere gure lanari lotzera goaz. Horregaitik Batzorde honek egiten dizue zuere lehenengo deia, eta gure lehenengo deia aurtengo euskal ikas-taroi buruz izango da, eta eska-tzen dizuegu arren har ditzazuela gogoan puntu hauek:

1.—EUSKAL GAU-IKASTA-ROAK.—Igaz bezela, aurtien ere Urrillean hasiera emango zaie ikas-tarohauet. Ikastaroak hauek bi mai-latakoak izango dira: pertsona na-gusiendako bata, eta 6 urtetatik 14 urtetarañoko haurrentzat bestea. Orduak eta tokia jakinaraziko zai-zue garaiz.

2.—IRAKASLEAK.—Irakasle pre-mian agertzen gera. Gure hizkun-tza ikasteko giroa nabaritzen dugu herrian, baina nork irakatsi? Ira-kasle premia hori haur maillakoen-tzat ikusten dugu batez ere, eta lerro hauen bidez eskatzen dizue-gu arren, inor gertu balego irakas-le izateko, edo irakasle nor izan litekeen baleki, jakinarazi dezagula ahal danik eta azkarren.

3.—IRAKASLEAK GERTATZE-KO IKASALDITXO BEREZIAK.—Irakasleak gertatzeko ik astalditxo edo kursillo bereziak antolatzeke asmoa dugu Irailaren 20-an edo ha-sita, eta irakasle izan nahi duten guziak kementi da Irailaren 15-erako beren izenak ematea.

4.—IZENAK NUN EMAN.—Naiz irakasle edo nahiz ikasle izateko gertu zaudeten guziok, eman hitza-zute zuen izenak “DANOK”-eko idazkutzan edo buzoian, edo bes-tela edozein Batzordeko bati.

Besterik gabe eta gure deia-ri on-do erantzungo diozelakoan AGUR!

Pozik jasotzen ditugu “DANOK”-eko BATZORDEAK asmo txaloga-rrak hauek eta gure zorionak Eus-kal-kultaren alde egiten ari diran lan ederragaitik.

ASUBEKO

uarte arakil

NAFARROAKO ARTZANOEN III-gn. LEIAKETA

Artzanoa? Artzanoa? Baliteke, irakurle, itz auek zuretao berriak eta ez ezagunak izatea. Gure artean beintzat ezitira aspaldian erabiltzen. Alare itz oso jatorrak ditugu, leen asko erabiltzen zirenak artzai za-kurra adierazteko. Beraz «artza-noa» edo «artzanora» artzai zakurra esan nai du, alandala «eperranoa» edo «eperranora» epe edo galeper eizerakoa, «eizora» bezelaxen. Ez li-rake galdu bear, eta orrengatik eka-rrit ditzut lerro auren buru.

Joan daneko bi urte ontan beza-la, aurtien ere ikusi dugu Uarte Ara-kilen, artzanoak edo ardi zakurra dirala ta, jai bat oso polita Abuz-tuaren 23-an, atsaldeko lau t'erdi-tan, «GEINBERA» izeneko egi edo zear ederrean.

«GEINBERA» au Uarte Arakil iri-buruko barruti zoragarri bat da: «Berian-go bargapeko muno edo bular bat, belar goxoa estalla, aritz ederreaz kornatua, aurrean Aralar mendia, ezkereskubi Sakana ta Ara-kil zelai zabalak, atzean arro-arro San Donato galdorra, eta guzien

legazpi



Legazpiko Alzelai'tar Joseba-ren alde Meza santua Eginoko ibarrean

MENDIGOI-ZALEAK

Aurtengo udako opor-aldiak, Le-gazpiko erriarentzat, samifiak ego-kitu zaizkigu.

Abuztuaren 2-an, ain zuzen, egun-senti argi ta alaiak eraginda, neska-mutil mendigoizale taldea, zuzendu ziran Arabako mendietara. Eginoko arkaitz tontorra gailendu asmoz.

Bai igoerari trebe eraso ere, es-ku-oiñekin batean, zentzuna arkaitzari ezarriaz. Baiña, urbil zuten ez-bearra. Alzelai-tar Joseba, ogei ur-teko mutil gazte argiari gertatu zi-tzaion tamala. Oñi azpian zapaldu zuan arkaitz tontorra ausi zitzaio-larik, 15 metro inguruko sakanera amildu zan. Eriotza zauriz jaso zu-ten bere lagunak, baiña, laster az-ken asnasa eman omen zuan giza-rajoak. GOIAN BEGO.

Berak igo asmoz zuan mendi gaillura baiña, gorago degun egi-lleak dei egin zion beregana.

Ona emen, zeifen egia dan, gi-zonen gogoak Jaunak zuzentzen di-tuala. Josebarena, goi-goiko zerura igoa izan dedilla.

Abuztuaren 23-an, bildu ziran erri askotako mendi-zaleekin batean, Legazpiko talde ikaragarria arkaitz barren artan, Meza Santuakin ba-tean, otoiz beroak Josebarena alde, Jainkoari eskeñiaz. Bere oroitza, erdoitzen ez dan burni garbiz egin-

dako plaka bat, arkaitzari ezarri zioten.

Une mingotsa, ta, bide batez ku-tuna, mendi-zale, ta Legazpi osoa-ren ordezkari zan taldeak, Eginoko arkaitz barrenean igaro zutena.

Ondorengo egun batez, «Eslesa» antzokian, bere igoaldietako diapo-sitiba batzuek agertuaz, azken omenaldia eskeñi zitzaion, Joseba gazteari.

Bere guraso, senide, ta aaide guz-tiai, Zeruko Argiaren bitartez, atse-kabea laguntzen diet.

BOLARIK

Gipuzkoa erri-alde guztiko bola-rien artean, ospatu dute, Españiko bola txapelketa.

Iru jokalditan erabaki dute txapelketa au. Leenengo jokaldia, Donostiako Ategorrietan, bigarren Le-gazpiko Artzai Onaren ikastetxe-ko bola tokian, da, irugarrena, Donos-tiako Irutiasun enparantzan. Jokaldi auetako birlak zenbatu ondoren, Le-gazpiko Ugarteburu-tar Martxiel, txapelduan atera zaigu, bere anaia Joxe bigarren dalarik.

Zorionik sutsuenak Martxiel, da, Joxe. Leen dituzuten kopa sail ikus-garri oiei, garrantzi audienetako beste bana ezarri diozute, noski.

Jarrai goierri aldera, ostu be-rriak ekartzen.

AN-ZAN

goiburu Euskal-erri osoaren zaindari dan San Migel Aingeruaren eliza garaia. Bide berria ta burni bidea ondo ondoan bai ditu, leku au ezin ta egokiagoa ta erosoagoa da olako jai batendako.

Amabi artzai inguratu ziran, nor bere zakurrarekin, zeñiek ohea. Ona emen izenak, jarduki zuten arira:

«TXIKI» zakurrarekin, Zirilo Askar-gorta, Lizarragako.

«FINA» zakurrarekin, Paskual Ota-mendi, Andimendikoa.

«TXABAL» zakurrarekin, Xabier Beregaña, Uarte Arakilgoa.

«KARMELA» zakurrarekin, Paulo Eraso, Ultzurrungoa.

«LIXTA» zakurrarekin, Joxe La-kuntza, Arbizuko.

«TXIKI» zakurrarekin, Rikardo Goi-koetxea, Uarte Arakilgoa.

«GILDA» zakurrarekin, Patxi Ruiz, Urbasakoa.

«TXABAL» zakurrarekin, Paskual Gil, alaber Urbasakoa.

«TXIKI» zakurrarekin, Joxe Irigo-ien, Urdingoa.

«REBERTE» zakurrarekin, Manuel Fernández, Urbasakoa.

«TONI» zakurrarekin, Joxe Anto-nio Mitxitorena, Olloko.

Eta «RUBIO» zakurrarekin, Martiñ Franxixko Galarza, au ere Urdingoa.

Iru modutara jarduki bear zuten artzanoek:

1.^o Ardirik gabe, artzaiak adie-razten zion eran zenbait zuinetatik pasatuz, edo ta bertan geldituz edo etzanez, azkenean artalde ondoraño poliki-poliki urbiltzeko.

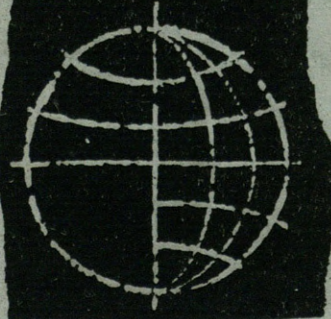
2.^o Artaldea bere tokitik artu ta, berriz ere poliki-poliki, artzaiaren ondora eramane; gero goiko aldeko asi ate batetik pasaz.

3.^o (Ta auxa zan, gure ustetan, lanbiderik zaillena) artalde osoa jeixtesi baten barrura sarrazi, an-dik atzerra berriz aterazteko.

Lanbide auek danak berez oso zaillak balinbaziran, guk ikusleok oraino zaillagoak egin genituen, bear unetan isilik egoten ez gene-kielako. Momenturik garaienetan, batez ere txakurak utsen bat egi-ten bazuen, auturatan asten gñan ausiapur eta garraziz: eta jakiañ, zakur gaixoak etzituen aditzen na-gusiaren deiak, eta oherenean... purrut! akabo artzai gizañoaren iñaa-lak eta zakurraren lasterrak!! Pena-garria!! Ikasi bearko dugu isilik ego-ten beste baterako!!

UARTEARRA

kirolak



3.^a Jokalariak nai duten zatitik asi ditezke bere lana egiten.

4.^a Ankeratutako zatian asten diran ezkerro, zati ura bukatu arte antxe iraun bearko dute, beste zaitietara aldatu gabe.

5.^a Zerrenda batean belar-ebai-keta bukatzen dan bakoitzean, "segalaria" asiera-lekura bihurtuko da; eta beste belar-zerrenda ebakitzen asi baiño lenago, Alkartasun-Ordez-kariak erabaki egin bearko du, zati ura ondo ebakia gelditu dan ala ez.

6.^a Ebaiketa zeatza egin bear da. Ortarako, jokalar bakoitzaren lagunak, beste jokolariaren lana aztertuko dute, ta auek esaten dutena entzunda, Alkartasuneko maikoak erabakiko dute, ezer obeto ebaki bearrik gelditu ote-dan. Amar zentimetro luzeko belarrik ebakitzeko gelditu bada, oker ebakitzat joko da lana.

7.^a Segalari bakoitzak iru sega bere esku izango ditu geinez. Jokalari bakoitzak erakusle bat eta zorrotaille bat izango ditu lagun. Gaiñera, bi sardedun izendatuko ditu, beste jokolariaren belar-zatiak jasotzeko, ebaiketa gero ontzat eman al izateko. Jokalari bientzako eskura egongo da sega-konpontzaille bana, ausi, naiz maillatuko baltza segaren bat.

8.^a Segalariak ebaki-ala, sardedunak ebagitakoa bazartu egin bear dute, sailla ondo ebakita ote dagoen jakiteko. Sardedunak zatiren bat, segalariak ebaki orduko bazartzen ezpadute, orduan zati ura ondo ebakitzat joko da.

9.^a Zorroztaillea, erakuslea ta sardedunak, beren lana soillik egingo dute. Ez dute, beraz, maixeatuko epaikarien erabirik. Eta maikoekin ezpaletan luzatzen ba-dira, jokolekutik bialduak izan ditezke, beren aldeko segalariaren kaltean.

10.^a Belarra egoki ebakia ote-dan erabakitzaile, beste jokalar bakoitzaren izendatutako jueza izango da. Ta ezereen nasterik bada, Alkartasuneko Ordez-kariak emango du azken-erabakia. Onen itza izango da nagusi azkenean.

11.^a Sariak auek izango dira:

Iñaki Dorronsorok «Txapak», Gipuzkoako jabalinalarien marka hautsi zuen

Izenburuko gertakizun hori dela eta berarekin elkarriketa bat izatea pentsatu dut. Alde batetik laguna dudalako eta bestetik berriz Euskalerriko kiroltzaleen artean ezagutua izateko hainbat eta gehiago egingo delako. Eta beste agerpen apartekorik gabe hutz dezaigun berari agertzen.

—Non eta noiz jaio hintzen?

—Ataungo San Gregorio hauzoan, 1947-engo. Irailaren 14-ean.

—Jaiotzaz Ataundarra izan arren, bizitzaz Beasaindar eginga hago; noiztik?

—Sei edo zazpi urte nizkianetik.

—Noiz hartu huan jabalinalari izateko bidea?

1.^o Saria.—20.000 pezeta eta NORTON S. A.'ren sari-gaillua.

2.^o Saria.—14.000 pezeta, eta sari-gaillua.

3.^o Saria.—10.000 pezeta eta sari-gaillua.

4.^o Saria.—8.000 pezeta ta sari-gaillua.

12.^a Txapelketa onetan sor ditezken naste ta ezpai guziak erabakitzeko, or dago Gipuzkoako Atletismo-Alkartasuna. Onen erabakia onartu bearra dago leiaketa barruan.

—Hamabost urterekin, Tarragonako Unibertsidade Laboralera joan ninduanen.

—Nork lagundu dik gehienik hori lortzen?

—Orain Bilbon dudan irakasleak.

—Orain nongo taldean hago?

—Tolosa C.F. taldean.

—Gaizki ez banegok, Perito Industrial ikasketak eginga haiz eta orain Bilbon Ingenieroenak ikasten ari haiz. Kirolak behin edo behin galerazi ahal dik hire ikasketarik?

—Ez. Galerazi ez-ezik, lagundu egin zidak. Gorputzaren osasunak, adimena bizkortzen dik.

—Nola joan dituk igotzen hire markak urteen buruan?

—Era honetan:

1966-an 54 metro eta 78 zentimetro
1967-an 59 metro
1968-an 62 metro eta 6 zentimetro
1969-an 65 metro eta 78 zentimetro
1969-an 69 metro eta 22 zentimetro

Hiru lehenengo urte horietako udara osoak soldadu igaroak dizkiat eta... ba dakik...

—Abiada honetan berehala haiz ludiko txapeldun!

—Hori zaila duk. Gainera gagozen lurretan gauzak azpitik aldatu arte ez zegok horretan pentsatzetik.

—Kuriosoak jakin dezaten ere, zerbait galdetu behar diat. Zer pixu eta luzera dituk?

—Luzera metro bat eta 82 zentimetro eta pixua berriz, neguan 91 kilo eta udaran forman jarritakoan 86 edo 87 kilo.

—Zeintzuk dituk orain arte hik irabazitako saririk garrantzitsuenak?

—Juvenil mailan hiru aldiz bigarren eginga nauk Espainian. Junior mailan Tarragonako marka jarri nian. Kantauriko Jokoen ere joko horietako marka diat. Igaz, Gipuzkoako txapeldun izan ninduan. Aurten Gipuzkoako marka jarri diat eta Espainian hirugarren geratua nauk.

—Gipuzkoako marka hautsi berria haiz. Hain xuxen ere lruñen hautsi huan Apirilaren 26-an 69 metro eta 22 zentimetro boteaz. Euskalerraren barruan nola aurkitzen haiz marka honekin?

—Nik dakidanez lehenengo eta orain arteko markarik onena duk.

—Zer helburu dadukak oraingoz jabalinalari bezala?

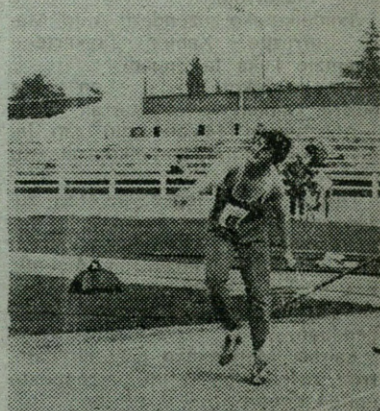
—Aurten 70 metrotik pasatzea eta datorren urtean 75-etik. Hauen baietz edo ezetzak esango diate aurrerakoa.

—Nola ikusten duk atletismoa Euskalerrian?

—Orain apur bat jetxi ote dan negok baina gazteria artean mugimendu berria nabari duk eta itxaropena diat. Gehiago egiten ez badia, aritzen ez garelako duk. Gipuzkoa ikusten diat lehenik Bizkaia jarraitzen diola. Nafarroa eta Araba atzean zegoek eta beste aldeko berriak ez diat.

—Diru aldetik nola zegok gauza?

—Xoxik ere ez. Noiz edo noiz



IÑAKI DORRONSORO «TXAPA» bere bota-aldi batean.

zerbait izaten duk baina bizibide bezala batere ez.

—Zenbat odu sartzen dituk orain hire soinketa eta jabalina saioetan?

—Neguan ordu t'erdtik bi ordutara. Udar bi ordutik bi ordu t'erdira. Neguan salo gogoragoak eta udaran lasaia goak.

—Ikusten dugunez benetako afiziez eta nork bere buruari kontu hartuaz bakarrik lortu daitezke horrelako mailak. Zer afizio dituk jabalinalatik at?

—Mendia eta edozein kirol futbol kendo ezkerro. Pelota, Balon-zesto, Igeriketa eta abar... Deportetik at berriz munduko tokien eta gertakizunen berri ahal dudan guztia jakitea.

—Hiretzat gaur, nor duk munduko jabalinalarik onena?

—Lusis rusiatarra. Nahiz eta markarik onena ez eduki, beti berdintsu zebilek. Horregatik duk onena neretzat.

—Zer esango hieke gaurko gartetxoie heuren osasunetaz, atleta gai bezala ikusita?

—Behin ere moralik ez galtzeko eta saiatuaz heuren buruari zintzo kontu hartu ezkerro, lehenago edo geroago helduko direla goi mailara. Euskalerrian gai asko zegok baina gutxi zekitek kontu hartzen eta saiatzen.

—Zerbait sehiago esan nahi baduk Zeruko Argiaren irakurleentzat...

—Lehenik eskerrak eman behar dizkiat eta esan ere bai, asko pozten nauela albistari batean atleta baten pentsamenduak azaltzeak. Gauza hauek uste ez dugun edo iruditzen ez zaigun interesa bai die beste zenbait gairekin batean herri baten zibilizazio maila azaltzeko. Herriak aurreratuenek behintzat horrela jokatzen die. Eta bukatzeko agur guztioi.

Hauek dituzute irakurleok, euskaldun atleta gazte baten iritziak. Zailduta eta zailtasunari aurpegi emanda ateratako batenak! Izan ere hori da bide bakarra zerbait lortzeko. Beraz beste gabe, hemen bukazen dut nere jarduna. Orain euskaldunok gure benetako atletak gehiago ezagutuko ditugun itxaropenarekin agurtzen natzaizue.

SEGALARIEN TXAPELKETA
1970'EN., IRAILAREN
27'RAKO ERATUA
Araudia

1.^a Jokoa ontara da: Enani'ko Jauregui basarrian, zeñiek denbora gutxiagoan ebaki 1.500 metro laukotu zabaleko belardia.

2.^a Belazea zatitan banatuko da, segalari bakoitzarentzat sail berdiñak aukeratuaz, bai aldapa-lau aldetik, eta bai belar aldetik. Jokoa asi baiño lenago, jokalar bakoitzari bere sail-zatiak zozketa-bidez egotziko zaizkio.

SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!



GONZALEZ BYASS

BAI, EDARI APARTAI



ZERUKO ARGIA

MURUMENDI

«GURE AMA LURRA»

GORRITI

Goi asko, baiñan toki zelaitxo batean, oso ondo babestua, Santa Bar-barako mutur zorontzaren azpian arkitzen da GORRITI. Erri dan dana batean dago, etxeak baratzek inguratuta, Eliza alde batean, txikia baiña polita, dorre arin luze batekin, zinkeko tellatuakin burutua. Bizpauru iturri bizigarriak baditu ta frontoi edo pillota jolas-toki erosoa bat. Inguruak basoz josita daude.

Gu izandakoan, apirillean, ilun-illun zegoen, bertako mendietan elurra ari zan. Egun artan, San Migel Aralartikan jetxi ta GORRITIARA ekarri zuten. Erritarrentzat egun benetakoa. Aralarko Goi-aingerua oso maite dute.

San Migel zeramatenan, Errian sartu giñan. Otza zan eta saldatxo bat artzera edantokira joan gi-

ñan. An alkartuta zegoen erri-gizon talde batek ala zion: "Leenago politagoa izaten zan San Migel ekaritzen zutenan. Elizako gurutzeta artuta, erri guztia, ondoko erri mugaraino joaten giñan. Bi gurutzek agurtzen ziran eta San Migel erri-ara ekartzen genuen. Orain biribillean bertaraino sartzen dute".

Beste batek ala zion: "Mesede ederra egin zigun orain dala urte batzuk San Migelek. Satagiñez betia zegoen lur guztia, Gure Aingeru maitea ekarrita dan danak garbitu ziran, etzan bat bakarrik gelditu".

Parrez ala zion beste gizon sendo batek: "Beñ batean sataginez beteak zituela belazeak, nagusiak ala esaten dio morroiari, —San Migel ekarri bearko degu, ok danak garbitzeko—. An bertan ba-

(12 garren orrialdean asiera)

Koldo Mitxelena,...

ez gera, noski, lan hau izan dugun erri bakarra...

—Bai zera...! Serbo-kroatek ere Yugoslabia sortu aurretik auzi berbera izan zuten: alderdi batzuetakoek h erabiltzen zuten, bestekoek ez; azkenean h sartu zuten. Gure kontua hau da: euskerak duan orokor edo elkarrekikoa arkitu nahi badugu, inguruko bereizkuntzak baztertu behar ditugula. Nik (seme) "semia" esaten dut, baiñan konturatzan naiz "seme bat" esaten dutala, eta orduan semiaren azpitik dago semea; eta ogiye, ogiye, ogiye hoi en azpitik ogi bat esaten dutala. Guk egiña saio bat izan da; euskera guziak izan dezaketan funts hori arkitzea izan da gure

asmoa. Beharrezkoa baitugu. Nik ez dut esaten guk egin duguna lege denik; ni arritzen nauena da, guk eskeini genduanaren aldamean inork ez duala besterik jartzen.

—Batzuk diotena da— esan nion bukatzeko —h gabeko lehengo euskera ondo zegoala.

—Baiña batasunik gabea!

—Alaxe da.

—Danak batasuna nahi dugu itzez— esaten dit Mitxelena jaunak amaitzeko— baiñan modelo bat aterara danean, aurka daudenak ez dute beste ordeko bat erakusten.

daude naikuak garbitu nai baditu, oneraino etorri gabe, erantzun omen zion morroiak.

Eliza, garbi askoa, egiazko otolitz etxea da. Berritua dago. San Bartolomearen izena eman diote. Alda-re nagusian San Migelen iduri polit bat dago. Eliza barrenean, atzeko aldean sepulturak daude, zurezkoak, itxura berexi ta benetakoak, euskal kutsu ta garrezkoak. Zeinen gauza txikitik ikusten dan, beste erriek ez bezalakoak gerala.

Zorionezko orri onek badauka apaiza, euskaldun jatorrenetakoa. Betelukoa da berez, Juan Arrizibita du izena. Leendabizi Aranon egondutako. Gero Beuntzan, Ateko ballaran. Kristau-ikasbidea aurrei euskeraz ematen zuelako, erderaz etzakiten gurasoak Iruñeko gozai Delgado jaunarengana joan ziran apaiza salatzeri. Gotzaiak Marzillara, Erri-berako erdalerrira aldatu zuan. An Mezalaguntzailleek euskeraz ikasi zuten.

GORRITIN, mezak den denak, euskeraz ematen ditu, baita ere aurren, kristau-ikasbidea. Orrelako errietan apaizen jokabide garbiak asko esan nai du. Ez du euskera bakarrik maite, baizik euskalzale jatorra bezela agertzen da.

Ez bakarrik euskal giroari, erriko lan giroari asko begiratzan dio apaizak. Berak zuzendatuta orain dala iru urte jaio da baserritar kooperatiba. LANKIDETZA du izena. Lau baserri batu ziran eta alkarrekin lan egiten dute. Ikullu berri ederrenetakoa, 45 hei, 60 txekor dituzte. Elkarte orren etxe-ko jaunek eta maiorazgoek kooperatiban lan egiten dute. Orain ari dira gauzak zuzentzen, Seguruari ta ekonomi erakundeari begira. Denbora gutxian tresna asko erosi dute: traktorea, rotabatorea lurra lantzeko. Kamioia ere badaukate esneak eramateko. Goientxuenetan apaiza dabil berarekin. Oraindik marmor arriak eramaten ibiltzen da, lan geiago egite arren.

Apaizarekin batera kalean nintzala, gizon batek kafea eskeini bere etxera eramane giñuzan. Bertako tximilloakin egindako patxaran edari goxua artu genuen eta baita lasai asko mintzatu ere. Entzun genduanaz erriko giza semeak

GORRITI erria («Aida» argazkia)

euskaldun jatorrak dira ta euskera maite dute.

Erriko aurrek eragozpen batzuek izandu omen zituzten eskolako andereño irakasleekin. Rekruan euskeraz egitea aurrei galerazi egin omen zien. Orduan gurasoak, andereñoen erabaki ori gaizki artuta beren aurtxoek esan omen zien: "Zuek ez egin ori, Eskolan erderaz ikasi bai, andik alde eginda euskeraz mintzatu ta gainera irakasle andereñoari euskeraz erakutsi bear diozute. "Aurrak saiatu emen dira euskeraz erakusten baita andereñoak ikasten asi ere.

Gure maai ondoan, aurtxo bat zebillen korrika, Iruñen bizi dana; bere aitak euskeraz ez omen daki, berak berriz gure izkuntzan ederki egiten du. Euskal ikastolara dioa. Etxeko andreak ala zion: "Mutiko au, Iruñen bizi arren, euskalduna izanen da".

Nafar erri jator ontatik badaude bi andereño Iruñeko euskal ikastolan. Bat asieratik an bertan lanian asia.

Etxe guztiak baserriak dira; gazte asko, neska ta mutil, Leizeko olategira joaten da egunero lanera.

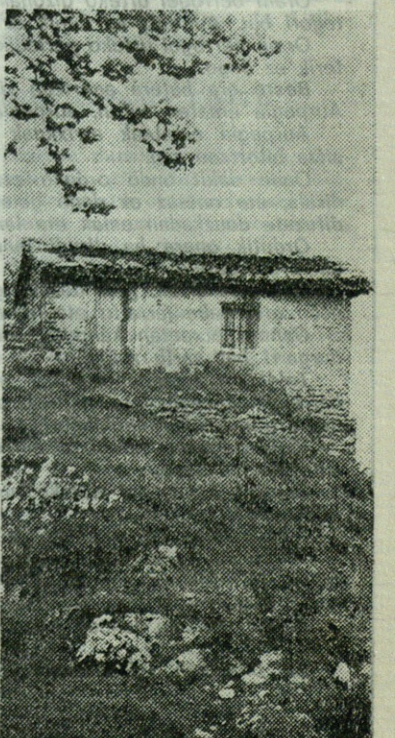
Erri onek 18 etxe ditu eliza inguruan. Mendi gaillurrean Santa Barbara baselizatxo ageri da. Aspaldiko garaletan, antxe borrokan ibiltzen ziran giputxi ta nafarrak. Noizbait gipuzkoar eskuetara erori zan. Gipuzkoarren beste siñali bat badago erri ontan. Antonea etxe sendoko armari apaiñean, Gipuzkoako armaria dago jarrita. Zer esan nai ote du orrek? Alegia angoko nagusi zaarren batek lan berexiren bat gipuzkoarren alde egin ta, emanen ziotela esku bide ori?

Santa Barbarako elizaxotik bertan leize batean karlista garaiko guda tresnak billatu omen zituzten orain dala ogeita-amar urte. Noiz ikasiko ote degu guda egin bearran, pakea osatzeko alkartzen?

Giza seme jatorrak bizi dira Gorrutin, kontalari ta izlari bikaiñak. Ondo eziak gainera; etzigiten galdetu nor giñan eta nundik gentozen, baiña bai betiko ezagunak eta etxeokak bagina bezela artu.



GORRITIKO ELIZA



LATXAGA

Santa Barbarako baseliza Gorrutin

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyak

Ongorri ta abonoak

Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aureratzes

Baserri, lur-tresnak ta aber

Torrelavega'ko Perira joan
etorriak

GURELESA



Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne solla (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-gaiña
- Guriña
- Yogur
- Batiduak

Igara ausoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lan ari) — DONOSTIA

(BATASUNA VIII)

KOLDO MITXELENA, IZKUNTZALARIA

Joan dan Batasuna VII-an agindu bezela, emen dakart izketaldi sail honeri bukaera emateko egiña izan zan elkar-izketa.

Galde-erantzunetan asi baiño lehen, oarpen batzuk egin nahi ditut: 1) Lafitte jaunaz aritu nintzan lan hortan adierazi nahi izan nuanez, gehien bat Mitxelenak gertatutako lanaren azterketan ez zuan Mitxelenak berak eskurik sartu nahi, epaitua-epaille bezela agertzeko ardura zuzenez, noski; ala ere, ez zitzaidan auzi hontan gora eta behera ahotan erabiltzeko gizonari bere itza eman gabe ustea ondo iruditzen; egia esan, Mitxelenak jauna pixkaren bat behartu ere egin ote dudanez beldur naiz, eta barkatu nazala. 2) Elkar-izketa hau ez da egin berria; joan dan Aste Santuko opor-aldiak Mitxelenak jauna erriratu zigunean joan nintzaion artu-ema-n hau izateko Erranderira, eta ez orduan bertan argitaratzeko asmoz, bere honetaratze hau ez galtzeagatik baizik; gero, nola sail honen agerraldiak banakatuak urtetzen joan diran, nere lantxo honi bere garaia eldu aurretik udako opor-aldiak ekarri du berriz Mitxelenak jauna Paristik gure errira, eta orain nere kezka (Euskaltzaindiko aldaketak, Batasunaren kutxa ager berria denez gero e. a.) galdetu diot, ia, ba, egin genduan lana berritu, gaurkotu, beharko gendukeen; "ez" esan dit, "zurea dagoen dagoenean uztea eta horrela argitaratzea ohea dala uste dut; ez litzake zuzen, nik uste, orduan esan nitzizunak orain aldatzen astea; eta zuk eskubide osoa duzu jaso zenituenak jaso zenituen bezela emateko"; alaxe egin dut. 3) Azkenik argi utzi nahi dutana hauxe da: sail hau asteko eragin ziran giro eta asmoetan egindako elkar-izketa dala; elkar-izketa hau gaur berriz egin behar bagendu, beste batzuk izango lirake nere galderak eta besteak izango lirake, noski, Mitxelenak jaunaren erantzunak; argitasun hau zor diot

Koldo Mitxelenari eta baita sail hontako lanei jarraitu dieten Zeruko Argiako irakurleei ere.

Iru oartxo hoiek egin eta gero, goazen arira.

Mitxelenak jaunak ez du nere aurkezpen beharrik, baiña gainontzekoekin egin dutan antzeko alpa-men bat merezi ere ba du eta egingo diot: Erranderiko seme ospetsu hau Madriderko Unibersidadean "Doctor en Filosofía y Letras" titulua irabazi ondoren "Seminario de Filología Vasca Julio de Urquijo"ko zuzendari izana da; gero, lehen Salamancan eta orain Parisko Sorbonan irakasle da, "Real Academia de la Lengua Española"-koa eta beste atzerriko ele-jakintza etxe batzuetako laguna, eta, batez ere, Euskaltzaindiko lagun osoa.

Ala, eta berez ba du nonbait Euskaltzaindiaren itzal eta uste-on zintzoa, eta Arantzazuko billeretako sortu zuan euskera-batuaren aldeko lanak aztertze batzordearen buru egiña izan zan.

Arantzazuko batzar hontatik honoak dira gehienbat gure artean sortutako gora-beherak.

Lehen h-rik erabiltzen ez genduen, euskeldunoi letra berri hau aurpean ikusteak pixka bat nahasketatzen gaitu—esan nion Mitxelenak jaunari—Bi galdera egin nahi nitzizuke batez ere: 1) Zergatik da h hau euskeraren batasunerako beharrezkoa, eta, 2) nola izan dira h hoiek sartuak?

H hau arteak zenbait zaildu egin dio izkuntza, eta beste batzuei erreztu—esan zidan—Hontan, Euskalerria norainartekoa sentitzen dugunak ba du zer ikusia: mugaz auzkoak ez ahal dira, Euskalerria? Idatziz (ez naiz literaturaz ari, baizik gure arteko artu-emanetan behar dugun idatzi-bide batez baizik) adierazteko izkuntza bat behar dugu. Iñun ez da idatzia eta itzegiña berdiña; gure

errian ere ez. Batu behar badugu, danetik artuta batu behar dugu. Gero, nola artuak izan diran galdetzen didazu: Arantzazun izenpetu genduan agiriak dionez, bokal artekoak ondo ikusiak izango lirakeela (berdiñak diranean: ari (hilo) eta ahari (carnero), zar eta zahar, eta asko eta asko bereizteko; eta ez diranean: ao, au, ago, aba eta beste ainbeste esateko bide bakar bat artzeko: aho (boca). Honek zerbait zailduko duela mugaz onuzko euskaldunen idatzi eta irakur bidea? Alaxe da; baiñan alderdi guzietan dauzka izkuntz-idatziak zailtasunak.

Euskaldunok pozik giñan lehen, euskeran letra bakoitzak soinu bat, ots bat, bakarrik zualako, eta soinu-rik gabeko batere—ez gendualako; orain ere hontan dira gure arteko asko, eta erantzun bat merezi dute noski.

Bai, alaxe da. Baiñan errexa ez da beti onena; letra bat, soinu bat, gehienetan eziña da; begira, bestela, gainontzeko izkuntzei, eta gurea baiño ugariago mintzatuak eta idatziak dira!; eta askotan ez da hori komeni ere: esate baterako: adar, adarra; batean r erabiltzen dugu r gogorra egiteko, eta bestean rr; eta hau ondo datorkigu, ekonomikoagoa baita.

H gabekoek, erreztasun edo ekonomia haxe agertzen dute bere asmoaren alde—esaten diot.

Baiñan ez ahaztu: batasunaren alde lanean ari geranean, batasuna da elburu, eta ez erreztasuna; batasunaren kalterako ez danean, erreztasuna behar dugu billatu, noski, baiñan batasuna da gure jo-muga. Jokaera batek ez du beste (eta hau batzuetan) menderatu besterik egiten, naiz eta biak, bakoitza berean, onak izan.

Batasuna dala-ta borondate oneko euskaldun askok h hau artuko luteke, beste askok artu dugun bezela; baiñan gehiegixko ote diran pixka bat izututa daude; bi milla itzoki itzegi berria (zuk gertatu eta Euskaltzaindiaren babesean agertutako Euskera-batasuna) daukat batez ere buruan galdera hau egiten dizudanean: ezin ahal ditzakegu h hoiek gutxitu?

Iztegi berri hori ez da nerea bakarrik; jende prankoren lana da; ala ere nik ez dut nik dudanez erantzun-beharrik ukatu nahi. Baiñan iztegi horren asieran esaten da gure lan hau ez dala saio bat baizik, eta zuzenketak egiteko gertu gaudela. Bestalde, iztegi honek ez du inor behartzen: h erabilli nahi dutenen artean gidari bat bezela eskeiña izan da; orduarte amaika ba zian behar ziran baiño h gehiago erabiltzen zituztenak, eta laguntza bat bezela eskeiña izan zan.

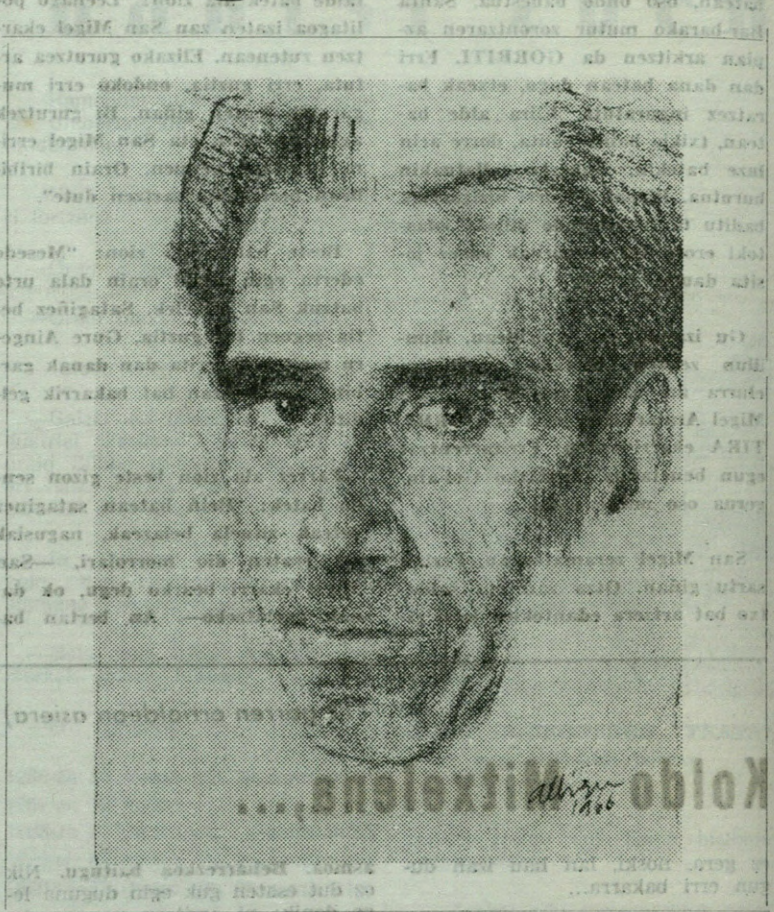
Eta gidari bezela, ezin zan h hau gutxitu?—eutsi nion oraindik.

Nere ustez gauzak era bat egin behar dira. Gure gainetik zegoan lege bat behar genduan, eta artu dugu: batez ere Lapurdi aldean antziñako idazleek erabilli duten era; h-ak ez dira guk jarri ditugunak, arkitu ditugunak baizik.

Baiñan—esan nion berriz (eta baita, beldur naiz, ez-egoki xamar ere), arkitzeko erabilli ziran bide hoiek ezin ahal ziran estuagoak izan?

Asko eta asko kendu genituan, noski; zenbait konsonanteren atzean agertzen ziran h guziak kendu ditugu. Geratu diranak beharrezkoak dirala uste dugu gure izkuntzaren bizkar-erazurak batasunaren iraun dezan. Auzia emen dago—esaten dit Mitxelenak jaunak—bakoitzak duan euskera ala danak dira euskera? Euskera batu behar ba dugu, bat egin behar ba dugu, hauxe artu behar dugu kontuan: euskera oinarritzat dala, eta axalez bakarrik dala berezia; eta zeri begiratu behar diogu: oinarritzat batasunari ala axaleko ezberdintasunari?

Ugalde-tar Martin



Bai, bakoitzak gurea dugu erre-zago, eta horra, erre-zera, joaten gera maiz.

Noski—esaten dit Koldok—obe litzake: 1) euskerazko itz guziak gordetzea, aberatsago izango litzakealako; baiñan kontuan euki behar dugu aberastasun honek euskeraren eriotza daramala barruan; eta 2) euskotar guziok euskalki guziak ezagutu eta erabiltzea, baiña eziña da hau. Orduan, euskera biziko ba da, batasuna behar-beharrezkoa dugu. Zuk aitatu duzun iztegi hortan oso zabalduak dauden itz berdiñetatik bat aukeratzan dugu, ta hori da eskeintzen duguna.

Bai, bururik eta lanik gabe ez dugu batasunik egingo.

Nere aldetik—esaten dit Mitxelenak—alaz guztiz ere, zerbait galdetu nahi nizuke...

Esan.

Zure galderak, beti edo gehienetan, xede batera doaz: h kontura. Ez dut nik ukatuko auzi hori larria denik. Batasuna, ordea, ez dago horretan, ezta urrik eman ere. Askoz ere gehiago da batasuna eta batasunera bidean ba ditugu, pillaka, hori baiño kontu larriagoak. Hori ez da, gehienez ere, alde nahiz kontra jokatzeko ederki datorren bandera ikusgarria besterik.

Ala da, noski; baiña nerez ikasi izan ahal dudanez—esan nion—h honen auzia ez da teknika eta gramatika prolema izate utsean geratu, gizarteko eta belaun-arte politika arazo gorri bat bezela jaso dan ikurriña izatera eldu da. Nik uste, biotz-azul hau arrazoi-azul bihurtu behar dugula, geroke batasun-lanak pozi honen ahal dan kutsurik gutxienean eraman dezan: ara nere kezka, eta auzi hau lehen-bait-lehen etat ahal dudanez zehatzen erabakitzeko asmoa; behar ba da gerorik gabeko asmoa, airtortzen dizut zuri.

Bai—esaten dit Mitxelenak—batasunerako eragozpenik okerre-na h-ez-besteoa da: nahi-ta-az, batasunik izango ba dugu, nork gure aldetik amor eman beharko dugula, puntu batzuetan batzuk eta besteetan besteak. Eta inork ez dugu, eta bidezko da, ez gurerik utzi nahi eta ez besteerenik artu. Hori orrela izanik, hauxe euki behar genduke gogoan: euskerak, biziko baldin ba da, batasuna behar duela; euskerak irautea nahi ba dugu zinetan, batasunaren alde

zinetan jokatu behar dugula. Eta, batez ere, euskeraren eta euskera batuaren alde bagaude, prest egon behar dugula, ezin-besteoko izango baita, etxekoak utzi eta besterenak artzeko, arrazoizko baldin badirudi.

Alaxe derizkiot; eta egin danaren fede ona erakusteko, komeni da lan hori zuk nola egin zendunaren berri guk izatea; baliteke honen zabalkundea gure egin-beharren eragile izatea; zer egiten ari geran jakin nahi izaten baitugu. Ba dakit zuk zerez bakarrik egindako lana ez dala.

Ez da inola ere! Nik nere ofizioa ba dut, eta lanak ere izaten ditut; ez dut, egia esan, neretik kanporako lan gehiegi egiteko astirik izaten. Euskaltzaindiak bere 50go urte-urrena dala-ta jaia ospatzeko betiko bere batasun kezka hau aztertu nahi izan zuan. Orain arte ez zan gehiegizko urratsik egin bide hontatik, eta ni ez nintzan batzar batean (ni Salamancan nintzala) artu zuan Euskaltzaindiak ni batzorde horretako buru izentatzeko erabakia; nik erru asko izan nezake batzar hontan egin ziran lan hoietan, baiñan batere ez dut ni izentatzeko Euskaltzaindiak artu zuan erabaki hontan. Eztabaida eta polemika bizina aztertu ziran lanak Arantzazun; batzuk maiori ixilla edo aitatzen dute azterketa hoien buruz, eta nik esaten dut, maiori horrek ere nolabait izan zuala itz egiteko bidea, eta itz egin behar duala iritzi hori nolakoa dan jakiteko.

H horren alde gehiegi eman ote zanaren kezka entzun ditut maiz; letra honekin, behar zan baiño gehiago nahastu dugula izkuntza, alegia.

Nahi duanak errextu lezake bere idaz-bidea. Nola nahi, bide bat behar dugu elkar egiteko. Arantzazun egin ziran lanak, leialki eta funtsez egiñak izan ziran, eta Euskaltzaindiaren babesean eta bere gizonen bitartez. Langilleak izan zuten an lana! Artu zan neurri txiki hura ona dala uste dut... jarraituko bagenio. Gainontzekoak, ibilli-ibilliz joango dira geratzen edo joaten; hori geroak, eta erriak, noski, esango du.

Ulertu behar genduke—esaten diot—ez gerala asmaketa batekin jostaketan ari; batasun lan hau lan-bidez artu behar dugula; eta

(11'gn orrian jarraitzen du)

GAINBERA

¿Urteak ditudalako edo...? ¿Zergatik ote? Baiñan gaur-eguneko gertakizun asko, neurritz kanpoko lotsagarriak deritzatzkit.

Udarapartian ari naiz idazten, eta ez diot sasoi onetan ikusten ditugunagatik, ezda antzik ere.

Udara bukatzian, giro preskoak beartuko ditu estaltzera larru-gorri orain dabilzanak.

Beste bat da gaurko nere asmoa. Auxe esan nai nuke batez ere. Kazkarkeria dabilhela nagusi, ajola-gabekeria, azpijana nun-nai.

Gizakerik eza. Gizakera maillak inorano eta zeñen ittuski eratsi ditugula!

Erremediorik ipintzen ez ba diogu, bildur izan gure erriko izakerari agur egiteko ordua iritxi ez ote zaigun.

Orain berrogei urteko gizonak beste mailla bat zuten, beste kategori bat. Au egia ez danik ez det uste inork esango didanik.

Orain berrogei urteko periodikuak eta gaurkoak konparatzea basterik ez dago.

Beste era batera agertzen ziran gizonak orduko egunerokotan. Aurpegia ematen zuten, aurpegia ematera oitua zeudelako.

Aurpegia emateak arrixkuak zitun, baiñan gizatasunaren nagusitza airtortzen zan.

Ondo dakit ondo orduko eta oraingo goraberak berdiñak ez dirala, eta onetaz ez dago geiago ezer esaterik. Guztiok ikusten dituzute dauzkadan esiak eta langak.

Ordutik onera ba dirudi jendetza sailak gizon bakarra zeoro oinperatu dutela.

Gizon bakarrak, ¿zer dezake gaur? Asko oraindik ere bere pausoa etsi gabe jarraitu eta irauten badu.

Gañera etxeetan kanpotar lotsagabe baten antzera, tresna bildurgarri bat sartu zaigu.

Telebixta lotsagabea etxe guzien barrenean daukagu. Anima barrenak desegin eta ustual izateko gizonak ezdu oraindik asmatu tramankullu egokiagorik.

Ordu zarretan televixta aurrean egon, eta utsa zerbait egoki ikasteko balitzake.

Zenbait kanpotarri etxeko atea itxi egiten dizkiogu, televixta lotsagabea ez.

¡Beera dijoazkigu maillaz gizona!

Julien Green idazlearen liburu bat ari nintzan irakurtzen lengo batian. «Ordekorik gabeko gizonak dijoazkigu», zion tristuraz pasazio batean eskritore ospetsu onek.

Bai. Jauntasun lekuak ustuta, ordeztu eziñeko gizonak dijoazkigu.

Eta bitartean, ¡gizonaren gainbera bildurgarria alde guzietan...!

Lore de Arce